

הישיבה המאתיים-ועשרים וחמש של הכנסת השישית

יום שלישי, ג' כסלו תשכ"ח (5 דצמבר 1967)
ירושלים, הכנסת, שעה 16.00

א. מסמכים שהונחו על שולחן הכנסת

מ"מ מזכיר הכנסת ח. ליאור :

ברשות היושב-ראש, הנני מתכבד להודיע כי היום הונחה על שולחן הכנסת הצעת ועדת הכנסת לחיקון התקנון.

היו"ר ק. לוז :

אני פותח את ישיבת הכנסת. תחילה נשמע הודעה על המסמכים שהונחו על שולחן הכנסת.

ב. הודעת שר החוץ על המערכה המדינית

היו"ר ק. לוז :

אני מזמין את שר החוץ לעלות לדוכן ולמסור את הודעתו.

שר החוץ א. אבן :

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה. אחרי ששת ימי קרבות באו ששת חודשי המערכה המדינית. המאבק עדיין נטוש. הוא לא יסתיים עד לכינון השלום. אך כב-רת-דרך זו שעברנו ראוייה לחשבון מסכם. מן הדין שנגידיר את משמעותה ונסקור את האופק המשתרע ממנה.

כתום דיוני עצרת-החירום בעיצומו של הקיץ, הבאתי לכנסת סיכום-ביניים, שבעקבותיו נתקבלה החלטה על דעת הרוב המכריע של חברי הבית. החלטה זו – שסעיפיה הראשונים זיכו אותי ואת חברי משלחתנו בדברי עידוד – היתה מנוסחת בסעיפה השלישי כלהלן :

„ (3) הכנסת מאשרת את עמדת הממשלה כי יש להביא, במשא-ומתן ישיר בין ישראל לבין מדינות ערב, לכריתת חוזה שלום; וכל עוד לא הושג השלום, תוסיף ישראל לקיים במלואו את המצב הקיים שנקבע עם הפסקת האש כתוצאה מהדיפת התוקפנות על-ידי כוחות צה"ל.“

עמדה זו, המעוגנת היטב בעקרונות השלום והצדק ובמשפט הבין-לאומי, שימשה לנו יסוד איתן להמשך המערכה. הכנסת חזרה עליה במשנה הדגשה ב-13 בנובמבר. לאחר שעמדה ישראל על נפשה נגד תוקפנות מחרידה, נחושה היתה החלטתה מאז ואילך להתנגד לכל מהלך העלול לחדש את הסכנה, שהצליחה להיחלץ ממנה. לא ישראל אלא מצרים, סוריה וירדן שברו לרסיסים את סדרי שביתת-הנשק. אותו משטר יחסים התמוטט תחת עומס השנים וכובד האיבה. מעתה לא ניתן להחיותו. הוכח כי כל הסתפקות בהסדרי טלאים ובמצבי ביניים, שאין בהם שלום, נושאת בחובה זרע של מלחמות חדשות. על כן הובהר והוכרז כי ישראל מוכנה להחליף את המציאות של הפסקת האש בשלום – ורק בשלום.

דיוני הכנסת ב-31 ביולי התנהלו באווירה של הקלה וסיפוק. אך בסיום הרצאתי ראיתי להשמיע דברי אזהרה, לאמור: „הוויכוח הזה אינו אלא שלב-ביניים במערכה נמשכת שאי-אפשר לחזות את שלביה וכוונותיה. הסיפוק המוצדק הנובע מהשלבים הראשונים אינו צריך ליצור אשליה לגבי קשיים צפויים בעתיד.“

ואמנם קשיים אלה לא איחרו להופיע. בהתחדש הוויכוח הכללי במושב הרגיל של עצרת האו"ם, נתברר

כי ממשלות ערב טרם הסיקו מסקנה הגיונית מכשולן תוקפנותן במלחמה והדיפת הסתערותן בזירה הבין-לאומית. בזה אחר זה טענו שרי החוץ של מדינות ערב טענה אחידה, ביקשו לגנות את ישראל על סירובה הנמרץ לפשוט את צווארה להשמדה. את מלחמת קיומה רבת-התהילה תיארו כמעשה „תוקפני“. תבעו בזעם סוער שישאל תעמיד את עצמה במצב הנוח ביותר לחידוש התוקפנות נגדה במועד מתאים בעתיד.

רישומי של טיעון משונה זה היה קלוש. הנאומים שנישאו בעצרת בימי אוקטובר ונובמבר, וכן השיחות, חילופי המכתבים והמגעים שניהלנו בחודשי הקיץ, גילו שלא חלה תמורה בדעת-הקהל הבין-לאומי מאז עצרת החירום. אין אומות העולם נוחות להשתכנע כי הדרך הטובה להשגת השלום היא חידוש התנאים שהביאו למלחמה. מאידך גיסא, עוצמתם המספרית של הגושים הערבי והסובייטי ותומכיהם גזרו כשולן מראש על כל מאמץ חיובי בעצרת לגבש החלטה על משא-ומתן לכינון השלום.

בראשית נובמבר נעשו הכנות לדיון במועצת הבטחון על הסכסוך באזורנו. צפוי היה שהמערכה תחיה כבדה וממושכת. בתוקף מדיניות הוטו של ברית-המו"מ עצות פועלת מועצת הבטחון על-פי הכוונה מעורערת. למודי נסיון היינו במשך השנים: החלטה צודקת לא היתה יכולה להתקבל, והחלטה שהיתה יכולה להתקבל – לא היתה תמיד צודקת. בנוסף על המסורת האומית ללה הזאת, היינו עדים לקושי הנעוץ בעצם הרכבו של המוסד הבין-לאומי המופקד על השלום והבטחון. הן כל חמש-עשרה המדינות המיוצגות במועצת הבטחון שואפות לקיים יחסי ידידות עם מדינות ערב. לא כולן דו-אגות דאגה זו כלפי ישראל. זאת ועוד: זכרנו – כיצד נשכחו – כי בהתהדק עניבת החקק סביב גרוננו במאי ובראשית יוני עמדה מועצת הבטחון משותקת וחסרת-אונים. היא לא היתה מסוגלת לפעול, או אפילו להתבטא, נגד פעולות הכיתור, המצור, האיומים וההסגר בהן ביקשו ממשלות ערב ולגזור כליה על קיומו הלאומי. באותם ימי חרדה, בשעה שמצפון העולם זעק במועקת לב על שואה מתקרבת – לא הושיטה מועצת הבטחון לישראל שום פעולה מסייעת או מעודדת. כאשר יומה מצרים את כינוס המועצה בחודש נובמבר, קשה היה להשתחרר מהרי-הורדים נוגים ומרים. זכרנו: לפני הקרבות הפצירה מצרים במועצת הבטחון שלא תתערב נגד מוימותיה התוקפניות. היא באה על מבוקשה. מועצת הבטחון נקטה אי-התערבות

למפות. והנה, בסתיו מתחננת מצרים למועצת הבטחון שתתערב במלוא המרץ כדי להציל אותה מתוצאות תוק-פנותה הקשיים והמכשולים שחזינו מראש חייבו את המשי-לחת יחד עם שר החוץ ונציגינו ברחבי העולם, להתגייס שוב במלוא הדריכות והתנופה למערכת הסברה בהיקף עולמי כאז כן עתה ידענו כי אין הוויכוח הזה מתנהל רק באוזניהם של המשתתפים בו במישרין. שוב עמד במרכז התודעה הבין-לאומית המאבק הנושן זה עשרים שנה בין מדינות השואפות להכחיד את ישראל לבין ישראל הנאבקת על שלומה ובטחונה. אמצעי תקשורת רחבי-התודה שוב הביאו את הדיון אל תחום התרשי-מותם ושיפוטם של המוני מאזינים וצופים. כאז כן עתה התמודדנו עם יריבים ומקטרגים על כיבוש מצפונה של האנושות שוחרת השלום. עמד לנו לרועץ גם גורם השכחה. במהלך הימים נישטטש וישומן של אותן סכנות אשר אר-בו לישראל ערב הקרבות. נצחונו המוחץ של צה"ל הש-כחה מלבבות רבים את החרדה והבידוד שנחלצנו מהן. חובה היתה עלינו לחזש את זכרונם החד והרוטט של ימי סכנתנו. הדברים לא היו מובנים מאליהם.

למפת. והנה, בסתיו מתחננת מצרים למועצת הבטחון שתתערב במלוא המרץ כדי להציל אותה מתוצאות תוק-פנותה הקשיים והמכשולים שחזינו מראש חייבו את המשי-לחת יחד עם שר החוץ ונציגינו ברחבי העולם, להתגייס שוב במלוא הדריכות והתנופה למערכת הסברה בהיקף עולמי כאז כן עתה ידענו כי אין הוויכוח הזה מתנהל רק באוזניהם של המשתתפים בו במישרין. שוב עמד במרכז התודעה הבין-לאומית המאבק הנושן זה עשרים שנה בין מדינות השואפות להכחיד את ישראל לבין ישראל הנאבקת על שלומה ובטחונה. אמצעי תקשורת רחבי-התודה שוב הביאו את הדיון אל תחום התרשי-מותם ושיפוטם של המוני מאזינים וצופים. כאז כן עתה התמודדנו עם יריבים ומקטרגים על כיבוש מצפונה של האנושות שוחרת השלום. עמד לנו לרועץ גם גורם השכחה. במהלך הימים נישטטש וישומן של אותן סכנות אשר אר-בו לישראל ערב הקרבות. נצחונו המוחץ של צה"ל הש-כחה מלבבות רבים את החרדה והבידוד שנחלצנו מהן. חובה היתה עלינו לחזש את זכרונם החד והרוטט של ימי סכנתנו. הדברים לא היו מובנים מאליהם.

כנסת נכבדה. ההצעות והניסוחים שצדנו במחצית השנה החולפת על-ידי נציגי מדינות בעצרת ובמועצת הבטחון, מספרם רב מכדי שאוכל למנותם בתחומה של הרצאה מרוכזת. אך לאמיתו של דבר מתחלקים המס-מים הנערמים לשני כיווני מחשבה בלבד: — מדינות ערב ותומכיהן תובעים החזרת המצב לקדמותו, כלומר חידוש כל תנאי הלוחמה, ההסגר, המצור והאיבה ששררו עד פרוץ הקרבות. לעומתם מתנגשת ביזמתנו קבוצת מדינות, מגוונת בהרכבה, המסרבת להפקיר את בטחון ישראל לסכנה מתמדת וחוזרת. מדובר באלה שאינם משלימים עם מצבי מצור ולוחמה, והנושאים עיניהם למזרח תיכון חדש שישדרו בו יחסי שכנות תקינים.

יוצא, שכל ששת חודשי המערכה המדינית עומ-דים בסימנה של שאלה יחידה התובעת הכרעה: אחורה או קדימה, שיקום הבניין הרעוע של משטר שביתת הנשק או הקמת מסגרת של שלום איתן ויציב; קווי תיחום ארעיים ושבירים שכולם אומרים פגיעות מחנק וחוסר בטחון, או גבולות מוסכמים ובטוחים; חזרה על פורענות ישנה או חתירה לאופק חדש.

ואמנם בהתכנס מועצת הבטחון התפגלו חבריה מיד לפי שני הזרמים האלה. כולם היו מאוחדים ברצון להבטיח שארגון האומות המאוחדות יהיה מיוצג לטיפול בסכסוך המזרח-תיכוני מוחץ לתחומים של ויכוח פומבי בעצרת ובמועצת הבטחון, אך בבואם למנות את העק-רונות לפיהם יפעל האו"ם, נחלקו הדעות. הודו, מאלי וגינאה, ובלבד מאוחר יותר ברית-המועצות, הגישו הצעות שעיקר משמעותן נסיגת כל הכוחות הישראליים מכל השטחים המוחזקים מאז פרוץ הקרבות, וזה בלי כיוון השלום וללא קביעת גבולות מוסכמים ובטוחים ובלי פתיחת תעלת סואץ ומצרי טיראן לשיט הישראלי, ובלי הכרה מפורשת של מדינות ערב בריבונותה ובוהותה הלאומית של ישראל. קיצורו של דבר, בלי כל דאואת שממשלות ערב יסו מדיניות האיבה שהמיטה על עמי אזורנו פורענות רצופה של מיתוחות, אי-יציבות ומלחמה מתלקחת דועכת לסירוגין. הצעות אלה היו מחדרות לא על-ידי הרצון להציל את השלום, כי אם על-ידי הר-צון להציל את מדינות ערב מן הכורח לעשות שלום. הצ-עות אחרות שנוסחו בימי הדיון והוגשו לחברי המועצה

כנסת נכבדה, זמן קצר לפני פתיחת הדיון במועצת הבטחון נודמן לי לשמוע בהרחבה ובמפורט מפי נשיא ארצות-הברית את השקפותיו על השלום והבטחון במזרח התיכון, אודה, יצאתי מן הבית הלכן מעורר איתנות דב-קות בעקרונות שקבע בקיץ, ומעקביות אהדתו למאבק ישראל על בטחון ושלום. בנוסף על הדיון שקיימנו בצור-

המושג „חופש שיט בנתיבי מים בין-לאומיים“ פירושו חופש שיט לכל המדינות, במצרי טיראן ובתעלת סואץ, וכן שפתרון בעיית הפליטים חייב להיות חלק מהסדר השלום.

למרות מאמץ המחשבה והניסוח שעשו נציגי דגמק, קנדה וארצות-הברית, היה סיכוי סביר בשבוע השלישי של נובמבר שתתקבל החלטה התובעת פניו כל השטחים המוחזקים בלי כינון השלום וללא קביעת גבולות מוסכמים ובטוחים. משקל הצדק וההגיון לחזק, ומשקל מספרי של הצבעות לחזק. סתירה זו קיימת, כידוע, לעתים — אך לאושרנו לא תמיד — במוסדות פרלמנטריים לאומיים ובין-לאומיים.

בשלב עדין של המערכה, כשנדמה היה שתתקבל החלטה שאינה מתיישבת עם עקרונות מדיניותנו — עשתה הממשלה הבריטית מאמץ לגבש החלטה שלא תפגע בשום עמדה סבירה וחוקית ההולמת את עקרונות מגילת האו"ם. מדיניות בריטניה כלפי המזרח התיכון וישראל הרבתה להעסיק אותנו בימים שקדמו לדיון במועצת הבטחון. מטעמים שלא אפרט אותם, נוצר רושם מופרז של מחלוקת יסודית, ואפילו של משבר. סיכוי זה היה בו להדאיג, נוכח תפניות שנתגלו ביחסינו עם מדינות אירופיות במזרח ובמערב של אותה „בשת עקב מלחמת ששת הימים. במגעים ובבידורים הרצויים פים עם שר החוץ של בריטניה, ובשיחה עם ראש ממשלתה וכמה משריה, גיסייתי לרדת לסוף דעתה של ממשלה זו לגבי פתרון בעיות אזורנו. בטבע הדברים קיימים חילוקי-דעות בין מדינות לפי נקודות-מוצא והבדלי מחשבות שונים. אך בשיחותי בלונדון ובמרכז האו"ם לא חסך נציג בריטניה מאמץ לשכנע את ישראל בשתי נקודות מרכזיות, לאמור: בריטניה שואפת להסדר שלום חדש ולא למשטר שביתות-נשק ישן, ואין היא סבורה שישלח ישראל חייבת להזיז את כוחותיה אלא לגבולות מוכרים ובטוחים ובמסגרת של שלום קבע. דבר-ים אלה היו עתידים להיאמר במפורש מפי נציג בריטניה במועצת הבטחון ב-15 בנובמבר ולמחרתו.

ההצעות הראשונות אשר נדונו בינינו ובין ממשלת בריטניה לקו מאד בפרופולן. אך במהלך ההתייעצויות עם הצדדים הנוגעים בדבר, התייעצויות אשר קדמו להגשת ההצעה ואשר היו מוקדשות למתיחת ביקורת ולהגשת הערות, הושגה יתר בהירות בשלוש נקודות מרכזיות: הובהר כי מגמת ההצעה שתוגש למועצת הבטחון היא כינון השלום. הודגש בנוסף כי עניין הזווית כוחות משטר-חיים מוחזקים אינו אלא אחד העקרונות הכלולים בהסדר שלום; הועתק מנוסח ההחלטה של ארצות-הברית המושג של „גבולות בטוחים ומוכרים“ שקביעתם גם היא מהווה אחד העקרונות הכלולים באותו הסדר שלום; והוטל על נציג מוזכר האו"ם „לעודד הסכם“ בין מדינות האזור כדי „לסייע בעיבוד פתרונות מוסכמים ומקבילים“.

ארשה לעצמי הערה לשונית בעלת משמעות. בסוג-יית הגבולות נקט הניסוח „גבולות מוכרים“ (boundaries), שהרי בהסכם שביתת-הנשק בין מצרים לישראל וכן בסעיפים המקבילים של סעיפים אחרים כתוב לאמור: „קווי התיחום של שביתת-הנשק אסור לפרש אותם כגבולות טריטוריאליים מדיניים — ואין בהם כדי להשפיע על עמדת הצדדים בהסדר הסופי“.

כנסת נכבדה, ידוע ומפורסם כי החלטה זו נתקבלה

כי הבטחון של ישראל, ויהלנו בירוד מפורט על המערכה שעמדה להיפתח באו"ם. הצהרת נשיא ארצות-הברית מיום 19 ביוני היתה הודעה ראשונה של ראש מדינה מחוץ לאזורנו על הצורך לעצב מציאות מדינית ובטחונית חדשה במזרח התיכון, ולמנוע חזרה למציאות הקודמת. שלום ולא שביתת-נשק; וגבולות לאומיים מוסכמים ובטוחים, ולא קווי תיאום ארעיים; יחסי שכנות, ולא איבה ולוחמה; פתרון בעיית האזור על-ידי הסכם בין מדינותיו הרי-בוניות, ולא הסדר מוכתב או כפוי עליהן מבחוץ — אלה היו העקרונות הקולעים שזיכו את עמדת ארצות-הברית באהדת ישראל, ובהערכה גוברת מצד מדינות אחרות.

ההצעה שניסח נציג ארצות-הברית במועצת הבטחון לא כללה התייחסות מפורשת לכל העקרונות הנ"ל. אים לנו. אך היא היתה מרותקת בנאום הנשיא ג'ונסון מ-19 ביוני. ההצעה הזאת, אשר הגישה ארצות-הברית, תבעה כיבוד הסכמי הפסקת האש, ולאחריהם — כינון שלום צודק ואיתן; הזווית „כוחות מוזיניים משטחים מוחזקים“ הוזכרה כעקרון שהגשמתו מותנית בכינון השלום, ביטול כל גילויי הלוחמה והאיבה, וקביעת גבולות בטוחים ומוכרים. במהלך הוויכוח הוסרה הצעה זו מעל השולחן, לטובת הצעה אחרת שארצות-הברית ראתה אותה כבעלת מגמה זהה. אך בנאומו ביום 15 בנובמבר הבהיר נציג ארצות-הברית בשם נשיאו את משמעותו של המושג „גבולות מוכרים ובטוחים“.

עלי לציין בסוגריים ראיתי להעמיד את בעיית הגבולות במרכז של הטיעון הישראלי במועצת הבטחון. ואלה דברי: „ממשלת ישראל מייחסת חשיבות עליונה לצורך בהתנהוות גבולות לאומיים קבועים ומוסכמים. זהו לב הבעיה. זוהי השאלה המרכזית החייבת להיות נדונה ומושמעת במסגרת של משא-ומתן לכריתת חוזה שלום. בלי הסכם זה איננו רואה שום אפשרות להסיר את הקול-פאון הקיים“. וכאן ציטטתי את דברי ראש ממשלת דב-מרק שאמר כי התביעה לפנות שטחים מוחזקים כרוכה באופן הדוק בקביעה סופית של גבולות חדשים, וזכות ישראל לכיבוד ריבונותה ושלמותה.

מכיוון שבעיית הגבולות העתידים הוצגה במלוא גילויי-הלב לעיונה של מועצת הבטחון — זו נארה הנקודה המרכזית בהמשך הדיון. על רקע זה יש להעריך את הודעתה של ארצות-הברית, שזו לשונה: „כדי שמדינות האזור תהיינה חופשיות מן האיום והשימוש בכוח — הכרחי שייקבעו גבולות בטוחים ומוכרים. שני עקרונות אלה, השלום וקביעת הגבולות, תלויים זה בזה. לתבוע נסיגה בלי קביעת גבולות בטוחים ומוכרים — יהיה עקב; לא פחות עקב מאשר לתבוע גבולות בטוחים ומוכרים בלי לנוע לקראתם“.

„מבחינה היסטורית מעולם לא היו גבולות בטוחים ומוסכמים באזור“ — המשפט נציג ארצות-הברית. „קווי שביתת-הנשק מ-1949, וקווי הפסקת האש מ-1967, אינם הולמים הגדרה זו. טרם הוסכם מה הם הגבולות הסכם על נושא זה הוא חיוני לשלום צודק ואיתן. גבולות כאלה אין לקבוע אותם בכוח או בפעולה חד-צדדית של מדינה כלשהי, ואין לכפות ולהכתיב אותם מבחוץ. ההיסטוריה מוכיחה ומלמדת כי גבולות מוכתבים אינם בטוחים. על הצדדים איפוא לעבד אותם ולהכיר בהדדיות בהם כחלק ממהלך עשיית השלום“.

ובהמשך דברי הבהרנו אמר נציג ארצות-הברית כי

שהרי בסופו של חשבון ייחרץ גורל השלום לא על-די דקדוקי ניסוח, אלא לפי רצונן וכוונתן של מדינות הא-זור. הנה נתפרסם כי מנהיג ממשלות ערב עומדים שוב להתכנס לתיאום מדיניות. ניצנים ראשונים של תגובה ערבית אינם מבשרים סיכוי קרוב של הפשרת הקפאון הנוכחי. הביקורת שמתח נשיא סוריה ומצרים על החל-טת מועצת הבטחון מעידה שתפסו את עיקר משמעותה: אין בה סימוכין לעמדתם על תולדות המלחמה; על האח-ריות ליזימתה ועל הדרך שיש ללכת בה מול תוצאותיה. מבחינה זו יש לראות אכזבתם כמובנת. אולם רשאים כל שוחרי שלום בעולם להתאכזב מסירובם של מנהיגי המ-דינות הערביות ללמוד את לקת תבוסתם. מכל מלחמה שהם יוזמים, יוצאים מנהיגים אלה בגעגוע למצב שעתה זה הרסו אותו בכוח. מכל מערכה הם שואבים נוסטלגיה חדשה — אך לא תבונה חדשה. מדהים במיוחד לציין את פיגורו של נשיא מצרים אחרי תמורות הזמן. אין בפיו שום בשורה פרט להכשרת הקרקע לחידוש המלחמה. הוב-הר מעבר לכל ספק כי מה שהוגדר בחרטום כ„פתרון מדיני“ לא היה ואינו אלא המותנה תכסיסית כדי להת-חמק מחובת השלום. כך אחוזה מדיניותו של גאצר בסבך של מחזוריות אומללה. כל תוקפנות כושלת מולידה חלום של תוקפנות מוצלחת בעתיד. עלינו לראות גאון זה כבי-טוי מוסמך ממדיניות של כוונת מצרים. ייערך בהתאם לכך בתחומי הבטחון והמדיניות, אך במקביל להיערכות הערה המוטלת עלינו מכוח האיבה המקיפה אותנו מעברים, נוסף לחתור להגשמת שאיפתנו הכנה לשלום יציב ואיתן. מו-כנים אנו להחליף את הסדרי הפסקת האש בחוץ שלום שיעובדו במשא ומתן ישיר.

במסגרת המשא ומתן לשלום ייקבעו גבולות מוס-כמים ובטוחים בין ישראל לבין כל המדינות השכנות; ייחוסלו גילויי האיבה; ייפתחו לשיט בין-לאומי ללא אפ-ליה כל נתיבי המים המובילים אליהם סוף וממנו; ויונחו יסו-דות לשיתוף אזורי פורה לקידומו של המרחב ולרווחתם של העמים השוכנים בקרבו, כל אחד בתחום ריבונותו המוסכם והמוכר.

אנו קוראים לנבוני החשבון והמחשבה בעולם הערבי לתפוס עובדה מרכזית המזדקרת ממאורעות השנה הנסערת הזאת: גורל האזור הזה ייקבע על-ידי מדינותיו הרי-בוניות — ולא על-ידי לחצים והשפעות מבחוץ. כשם שלמדה ישראל בקיץ כי אין לה לסמוך על גורמי חוץ להציל אותה מסכנת כליה, כך על הערבים להבין כי אין גורמי חוץ מתכוונים לגאול אותם מן המצוקה שנקלעו לתוכה עקב מדיניות התוקפנות והאיבה. המורח התיכון איננו תחום של חסות בין-לאומית הנתון לש-ליטתו של „קונצורן“ המעצמות. זהו אזור של מדינות ריבוניות אשר גורלו ייחצץ בראש וראשונה על-ידי העמים העצמאיים היושבים בו. כל מי שתופס את עומק משמעותה של ריבונות לאומית ידע כי אין מנוס מהסדר מוסכם. השיטה הפסולה והמיושנת של הסכם מוכתב — אבד עליה כלה. עמי ערב ישראל מן הדין שיביטו יותר ויותר זה בפני זה ופחות ופחות יכוונו עיניהם אל הגורמים החיצוניים שהיו רגילים לקבוע את גורלו של המזרח התיכון תוך התערבות והתחרות מתמידות.

כנסת נכבדה, במגעים שהיו לנו עם נציג מזכיר האו"ם הבהרנו את נכונותנו לשתף פעולה אתו לקידום הסכמים למען כיוון שלום עם ממשלות ערב. אך הו-ספנו, כי אנו משוכנעים, שאין דרך להסכמים אלא משא-

פה אחד במועצת הבטחון ביוזמת בריטניה, לאחר שה-סירה ארצות-הברית את הצעתה כדי לאפשר את קבלתה. נציגי בריטניה וארצות-הברית הביירו כי העקרונות המו-צעים בהחלטה כרוכים זה בזה בהדדיות. אין לגרוס בהם מוקדם ומאוחר, וכולם כפופים למגמה המרכזית של כיוון השלום.

כך יצא שביום סיום הדיון חזר המאבק אל נקודת-מוצא. מול שתי הצעות הקוראות לכיוון השלום וק-ביעת גבולות מוכרים ובטוחים על דרך של הסכם — עמדו שתי הצעות: של הודו וברית-המועצות. הללו תב-עו חזרה לקווים הקודמים ללא כיוון שלום ובלי זכר לקביעת גבולות מוסכמים. בראותם כי אין סיכוי לקבלת החלטותיהם, גרתעו נציגי ברית-המועצות והודו מלה-ע-מידן להצבעה. במשך יומיים נעשו מאמצים מחוכמים לסלק מגמתה של הצעת הרום על-ידי הסופות וגרירות שהיו מיועדות ליטול ממנה את עיקר כוונת גמישותה. לאחר שנדחו לחצים אלה לתיקון ההצעה, פירשו נציגי ברית-המועצות והודו את ההחלטה כלהלן: „אותם-תי-קונים ושינויים שהצענו ואשר נדחו — הבה נחשוב ונת-נהג כאילו נתקבלו“, בחינת: אל תסוכל בקנקן אלא במה שאין בו. יחא ברור: המאבק החריף לשם הכנסת „תיקונים“ אלה מבליט את משמעותה של השמטתם. חבלי פרשנות מאולצים אלה באו, כנראה, להצדיק הצבעה סובייטית והודית בעד הצעה שלא הלמה את מדיניותן המוצהרת.

כנסת נכבדה. אחרי הדברים האלה הגני בא לסכם את תוצאותיה של מערכה מדינית נטולת תקדים הנמשכת מחצית שנה והעמידה להימשך. במהלך הדיון הבין-לאומי הזה, המתנהל באווירה מתוחה וסוערת לעיני העולם ובאו-זי העולם, הוצעו כתריסר הצעות שמגמתן לגנות את מל-חמת ישראל על קיומה ובטחונה; להגדיר מלחמה זו כתוק-פנית ולתבוע פינויים של שטחים מוחזקים שלא במסגרת כיוון השלום ושלא במקביל לקביעת גבולות מוסכמים ובטוחים. כל תריסר ההצעות הללו נפלו בנופלים, בין שנכ-שלו בהצבעה ובין שנקטפו באיבן לאחר שבעליהן נש-תכנעו כי אין להן תקומה. לאור הנתונים הפרלמנטריים הקובעים יתרון עצום ליריבנו, מותר לקבל תוצאה זו במידה רבה של סיפוק; כל שכן מול נסיונו, השונה והמר, לפני עשר שנים.

מהדיפת התביעה לפינוי שטחים לפני כיוון השלום משתמעת ביקורת בין-לאומית על מדיניות האיבה והמזור שנוקטות ממשלות ערב זה עשרים שנה. יש בה ללמד על הבנה גוברת ברחבי עולם לבעיותיה הבטחוניות היי-חודיות של מדינת ישראל. שנה שנה משמיעות ממשלות ערב באוזני ממשלות ועמים ברחבי תבל קובלנה על סו-רובה העקשני של ישראל לעבור מן העולם. קובלנות אלו התחילו לעורר את התגובה שהן ראיות לה.

ישראל יוצאת מששת חודשי המערכה המדינית בלתי-נפגעת במעמדה, בעמדתה ובעקרונותיה. תביעת יריבנו לחידוש מצבי 4 ביוני, הבטחוניים, המדיניים והטרי-טוריאליים, ושארת ללא משען בין-לאומי כלשהו. ההחל-טה שנתקבלה, למרות מגרעותיה וליקוייה, מחזקת ארבעה עקרונות שאין חשוב מהם: הצורך בכיוון השלום; הצורך בקביעת גבולות מוכרים ובטוחים; התביעה המ-פורשת לביטול לוחמה ופעולות הסגר; והצורך לחתור לפתרונות מוסכמים ולא להסדרים כפויים ומוכתבים בלחץ חיצוני.

דינאות והאיומים העוכר את האווירה הנסערת של אזורנו. ההדגשה הצבאית המוגברת שבנוכחות ברית-המועצות באזורנו, אין בה להרתיע את ישראל מלשקד על קיום בטחונה. אך יש בה בהופעה זו כדי לשלהב יצרי תוקף-נות ערביים.

כנסת נכבדה, הממשלה סבורה כי המצב המסתמן לאחר דיוניה של מועצת הבטחון מחייב עמידה איתנה ללא שינוי על המדיניות שהוגדרה בהחלטות הכנסת מ-1 באוגוסט ואילך. מדיניות זו מבוססת על שני יסודות המשלימים זה את זה. מנוי וגמור אתנו להחזיק מעמד במציאות הנוכחית עד לקיום השלום. כן מנוי וגמור אתנו לחתור במירב המרץ והרצינות לכינון שלום יציב ואיתן תוך כריתת חווי שלום שיקבעו גבולות מוסכמים ובטוחים.

גם שלבי המערכה הבאים יתבעו מאורחי העם, נבחריו ונציגיו מתח רב של ערנות וליכוד. אלה שמוטל עליהם עול ניהולו של מאבק כבד זה חשים כי לא נחסך מאמץ ולא יחסך מאמץ לכבד את הישגיהם והקרבנות של לוחמינו על-ידי שנתרגם אותם למציאות חדשה שהיא: שלום ובטחון. יעדים נעלים אלה — שלום ובטחון — מוסיפים להביע את עומק מהותו של מאבקנו. הממשלה תתמיד במאמציה המדיניים ותגביר אותם ככל שתשיג ידה.

מאז התחדדות המשבר במזרח התיכון מאמצע מאי, דרך ימי הקרבות ועד היום הזה, שוקדת הממשלה על צבירת נכסים מדיניים שעמדו ויעמדו לישראל במאבקה הגורלי. ראויים מאמצים אלה שיוכזרו — כפי שזכור — בתמיכתה ובהבנתה של אומה מלוכדת השוקדת על הבטחון והנושא את עיניה לשלום.

דיון

היו"ר ק. לוח:

אנו עוברים לדיון. רשות הדיבור לחבר-הכנסת פרוש, ואחריו לחבר-הכנסת גוברין.

מנחם פרוש (אגודת ישראל):

כבוד היושב-ראש, כנסת נכבדה. בראשית דברי אני רואה חובה נעימה לעצמי להביע הערכה לשר החוץ מר אבא אבן על עמידתו הערנית ומלאת הכבוד בהופעותיו בזירת מושבי האומות המאוחדות על כל שלות חותיה; הופעות אשר מיליוני בני עמנו ומיליוני בני עמים אחרים עקבו תוך התפעלות. להערכה מיוחדת ראוי שר החוץ על המאמצים הבלתי-נלאים שעשה במגעים האישיים שלו, בהשפעתו האישית על ראשי אומות העולם ונציגיהן.

כמו במערכה הבטחונית בשדה הקרב, שם הוכחנו נפלאות וחזינו ניסים, כך גם במערכה המדינית, שליוותה את המערכה הבטחונית — והמערכה המדינית עוד נמשכת וגם תימשך —, משרד החוץ, בראשותו של שר החוץ, הוכיח נפלאות, וחזינו גם כאן גילויי ניסים, חסדי השם כי לא תמו.

עם הערכתנו לשר החוץ, יש להביע בלי ספק הערכה לחבר היועצים עמו, וכן לנציגות הקבועה באו"ם, ובראשה מר גדעון רפאל. ויש להביע גם הערכה לחברי המשלחת שיצאו לשירות המשלחת הקבועה. שר החוץ, אתה יכול למצוא סיפוק רב בהישגים אלה שהושגו במערכה המדינית — יש שכר לפעולתך.

אולם תסלח לי, כבוד שר החוץ, אם אהיה גלוי-לב, ודווקא בפורום פומבי ורשמי זה אתן ביטוי ואתבע תיקון לעיקר גדול החסר בשליחותך המדינית. אף בהופעותיך המזהירות והמרשימות חסרה בכל נאומיך ההרשיפה וההדגשה של הנימה המקורית.

אתה מטיב לייצג תביעות עם ישראל ומדינת ישראל בכל הארגומנטים ההגיגיים המדיניים, המקובלים בוויכוחים ובהתמקחות של גושים מתגוששים, של עמים וארצות מתנצחים.

אתה מטיב לבסס יפה נימוקיני וצדקת דרישתנו. אבל יהודי מקורי שחי באוורת ערכי הנצח של עמנו, ערכינו הרוחניים, אור התורה ומאור התורה, ייחודיים חיוניים מהמעין המפכה ונובע ממכמנינו העשירים, רואה בהופעותיך כאילו שאלנו לעצמנו שר חוץ מן החוץ כמו-מה בעל סגולות מיוחדות לייצג עצמותינו.

תמוה עד מאד איך זה ייתכן שלא תעלה כמעט לעולם בעשרות נאומיך שם ה' ותורתו. חסר בדבריך מאוצרות הנצח עם הלחלוחית הנשמית שהיתה חבויה בשליחי עם ישראל שנשארו בהוד הדרם בהיסטוריה הנצחית שלנו. ומוזר עד מאד ששליח עם ישראל, עם התורה, עם התנ"ך, עם הספר הנצחי, לא יעלה לעולם את המסמך הנצחי הזה כמסמך אשר עליו אנו בעצם מבססים ותובעים קשרינו לארץ קודשנו. הוא הוא שטר המקנה הבלתי-מעורער שעליו מבוססות זכויותינו ותביעותינו החוקיות

שאין מקרבין לו לאדם אלא לצורך עצמן. נראין כאוהבין בשעת הנאתה, ואין עומדין לו לאדם בשעת דחקי. וא' ברבנאל בפירושו מדיק ומציון, "נראין כאוהבין", כלומר, גם כאשר מתקרבין רק נראין כאוהבין, גם אז אין אהבתן אהבת אמת.

דה"גול יורה חיצו לכל עבר, אם זו ארצות-הברית ואם זו בריטניה ואם זו קנדה, אבל גזל לו יותר לכוון חיצו לישראל. אין לנו להקל בזה כלל, באשר שוב ילבו בעולם תבערת השנאה האנטי-יהודית האנטישמית.

נכון, אין לנו לשנות ההלכה, בידוע שעשיתו שונא ליעקב. עם ישראל בכל הדורות נזהר מלהתגרות באומות וכך חייבים גם אנו לכלכל עמדתנו לגילוי גל השנאה שגילה דה"גול כעת. אל לנו להתגררות. וחסד עשה הק' דוש ברוך הוא עם ישראל שפיוזר בין האומות, כך צרי-כה גם ישראל לפזר את ידידותה בין האומות. אמנם דוע ידענו כי חסד לאומים חטאת. אימרות ה' אמרות טהורות. אימרות בשר דם אינן אמרות.

הנחיות יסוד אלה מחסנות אותנו מאכזבות אשר הן לצערנו מנת חלקנו במערכותינו כל אימת שאנו סומכים על חסד לאומים. שלמה המלך, החכם מכל אדם, אומר במשלי: כי תשב ללחום את מושל, תחשק את יבין את אשר לפניך. ואומר רבנו בחיי: שהרי המלכות כדמיון האש: כשהאדם מתקרב אצלו מעט, יתחמם בחומו וייהנה באו-רו, ואם יתקרב יותר מדי, יישרף.

זוהי בעצם הנחיה מדינית נצחית החוזרת ונשנית מדור לדור.

אל נשתעשע יתר על המידה אם שיחקה לנו השעה בפורום הבין-לאומי והפעם לא כמו אחרי מיבצע סיני, אשר אז הועמדנו במצב קשה מנשוא, הפעם הועברה המערכה על פסים אחרים של שני הקטבים, מזרח ומערב. בעוד מדינות ערב שלובות עם המזרח, השתלבו אינטרסי המערב בשמירת האינטרסים שלנו. במובלל מאתנו קשה להשיג, לא יאה זה וכן ואם נראה בזאת, כוחי ועוצם ידי, וכי חכמתנו ותבונתנו עמדו לנו. לא ולא. וכל עוד לא נראה לעין, ואינו נראה, שינוי ביחסים בין המזרח והמערב, הרי ברצון או שלא ברצון, גם לא נשאלנו, ברור כי אין אנו יכולים עוד לשיר כמו בעבר את שירת הנייטר-ליות בין שני הגושים. זה מיקל וזה מחמיר. מיקל באשר לכאורה אין אנו מבדרים, אבל גם מחמיר באשר לא נדע עד היכן ילווה אותנו המערב במאבקנו, ואנו יכולים גם להיות קדבן לחישובים מחישובים שונים, באשר צדור החשבונות והאינטרסים של שני הגושים משתרגים במר-חבים שונים. זה מחייב אותנו לערנות ואנו זקוקים לרחמי שמים.

אל תבטחו בנדיבים, בבן-אדם שאין לו תשועה. ובסוף, דברים אחדים כלפי פנים. נכון, העם היושב בציון הוכיח גדלות בימי מבחן. התעלילו למרומי מעמד של עם גדול ורם. עמדנו במערכה תוך מסירות-הנפש, בעו וגבורה שאין דומה להם. ולא רק העם היושב בציון, גם כל חלקי עמנו בתפוצות הגולה הוכיחו גדלות לאין שיעור. הוכחנו עצמנו לא רק כעם אלא כמשפחה אחת. ראינו בעינינו עלילות הגבורה של אחינו במערכות כאן; המוני בית ישראל בארץ ישראל התעלו בהתעוררות שנת-עוררנו למחזה הנסים הגלויים, חסדי ה'. כך גם התבלטו המוני בית ישראל בתפוצות.

יסלח לי היושב-ראש אם לכאורה אחרוג לרגע מן

וההיסטורית לארץ אבותינו, ארץ הקודש אשר בתורה נתקדשה קדושת הדורות לעם עולם, לעולם, לנצח.

ככל שאין מי אשר יפקפק בכושך, בסגולותי, בכ-נות, ותודות לך גדולה עצמת הרושם של הופעותי, — הרי היית עולה ומתעלה פי כמה גם בעיני אומות העולם, אשר התורה, התנ"ך ושם ה' אומרים להם הרבה, ועוד יותר מזה היית מעלה ומתעלה בתוך המוני בית ישראל. אם נתעמק בבבכי לבות בני עמנו, נלמד כי לא האר-גומטים המדיניים, לא הברק הדיפלומטי והשפה המלו-טשת המהוקצעת קשרה את המוני בית ישראל בכל חש-כת אלפיים שנות הגלות, אלא היאחותנו בהבטחת הבו-רא "כי לך ולזרעך אתן את הארץ הזאת", והדם והדמ-עות ששפכנו מעל נהרות בכל עד נהרות הרייך, ממוקדי מחו, ועל סף הכבשנות. שרנו בגאון לעיני קלגסי האשמדאי: אני מאמין באמונה שלמה. אמונה זו היא מקור חיינו ואורך ימינו.

מר אבן היקר, לא לשם קינטור אני אומר לך דברי, אלא זה כבוד, זה עידן ועידנים, בכל המערכות השונות המרשימות שניהלת, כאבנו עד מאוד על העדר ברק עי-קדי זה בהופעותיך המבריקות. ואשמח, ונשמח, רבים יש-קו, אם תקבל זאת ברוח זו שאני מבית ונתקן זאת בעתיד.

ועתה למצבנו המדיני והבטחוני הכרוכים כאחד. יו-תר משישה חדשים עברו ממלחמת ששת הימים, אבל המערכה לא שככה. ולא רק המערכה המדינית בזירה הבין-לאומית, גם החרב מתהפכת ומשתוללת עוד בערי וישובי ארצנו. השתוללות המחבלים אתמול והיום, ובאח-רונה כמעט כל יום, מחייבת אותנו לגישה חזקה, לאמצ-עים חזקים יותר. מדינות ערב לא למדו לקח. הקבוצות הטוריסטיות שואבות בלי כל ספק עידוד ממדינות ערב ומן הכוחות שעומדים מאחוריהן. המערכה הבטחונית והמדינית דורשת מאתנו ערנות, ואך למותר להגיד שאם לא יינקטו צעדים דרסטיים ביותר לרסן את המשתוללים, הרי מלבד הקרבות שכל אחד ואחד מהם יקר לנו מפי, עלולה שיטות החבלה לחבל בכל מערכת חיי המדינה והיו לכך השלכות מרובות וסכנות רציניות לשיטוק החיים, חיי התעשייה והבניה שאנו כה זקוקים להם.

ועד כמה שדעתנו היא כי יש לתת הרגשה לבני האוכלוסיה הערבית כי אנו תפצים ביחסים תקינים, ושהם יהיו שוויו-זכויות, עלינו לנהוג ביד התקיפה ביותר, לשי-רש ולחסל קיני החבלנים והגנדרים אחריהם.

בהזדמנות זו אני מביע מעל במת הכנסת איחוליו-לפצויעם לחלחלה מהירה וניחומינו למשפחות הנעדרים. כאבכם כאבנו. המקום ינחמכם וינחמנו.

וכעת משפטים אחדים על ההלם שהלם בחלל העולם על עמנו וארצנו הגנרל הזקן נשיא צרפת דה-גול. זו היתה אכזבה מרה. ביחוד אחרי שנים מרובות טיפחנו את האוריינטאציה המדינית שלנו על צרפת, ולא יכולנו להשלים עם נסיגתה מאתנו. היתה תקופה אשר ראינו בצרפת כמעט המשענת היחידה, בעלת-ברית ממש. וכעת נהפך הגלגל. אין לנו כל צורך לחטט כדי למצוא מתי חל המפנה, באשר דה-גול עצמו אומר ברורות, כי ברגע שצרפת סיימה חשבונותיה עם אלזיר, חיפשה דרך לאר-צות ערב וצנינה יחסיה עם ישראל. וכך התדרדרה והגיעה לאן שהגיעה.

כיצד אומר התנא בפרקי אבות, "הווי זהירין ברשות,

התבונה להעלות הוויכוח, להחזיר או לא להחזיר שטחים, כל עוד הדיון המעשי אינו אקטואלי.

ויכבד לב פרעה. נאצר לא קיבל עוד כל מנת המכות והוא עוד בשלו כמקדש. עם מי אנו מתמקחים? אין עוד מי שידיבר אתנו. גם נציג אר"ם מחכה להבהרת עמדת הערבים. לשם מה הוויכוח הפומבי? לשם מה גילוי הקל"פ? לפנינו עוד דרך ארוכה במערכתנו כלפי חוץ; נפ"ס יק נא את הוויכוח הפנימי. עוד נכונים לנו מבחנים מרובים. נוסף לעמוד מלוכדים, נוסף לשמש דוגמה ברימת מעמדנו.

הי"ר ק. לוי:

רשות הדיבור לחבר הכנסת גוברין, ואחריו — לחבר הכנסת בן-אליעזר.

עקיבא גוברין (המערך):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה. כשאנו באים להעריך מעל במת הכנסת את החלטת מועצת הבטחון ומשימותה כלפינו, נראה לי שאנו חייבים להעריך תחילה מה לא נתקבל על-ידה. לגבינו התצפיה ההחלטית והצעת ברית-המועצות היו הצעות חמודות ומורשעות, והן לא נתקבלו. מניעת הרע בתחום המדיני — ואי-קבלת הצעות אלו היא בבחינת מניעת הרע — הרי זה, לדעתי, הישג חשוב.

אולם אנו עומדים עכשיו אחרי החלטת מועצת הבטחון, ואולי ערב מאבקים חדשים, ואין יודע אם רק מדי-ימים, נוכח העזרה הגדולה שבדין-המועצות מושיטה כיום למצרים, כדי שתוכל להילחם שוב — אם תרצה להילחם ואם תוכל להילחם. עלינו להיות נכונים לכך, תוך ידיעה ברורה מה הכוחות הניצבים מולנו.

המאבק בקרב האר"ם התנהל עם כמה אומות הטוענות שיש להן אינטרסים במזרח התיכון. קודם יוצרים את האינטרסים — שכן אין אומות אלו שוכנות באזור —, ואחר כך הן בואות להלחן על האינטרסים שלהן, כשהן מתעלמות למעשה מן האינטרסים החיוניים של העמים השוכנים באזור. והאינטרס החיוני של העמים השוכנים באזור הוא — שלום. ומי שאינו מסייע לשלום, מי שמתי-עלם ממנו, בא רק להלחן על האינטרסים הצרים שלו, ואין לו קשר, ולא יכול להיות לו קשר, למזרח התיכון אשר אנו ועמי ערב שוכנים בו.

עם קום המדינה היה מאבק אחר בינינו ובין גויי העולם. והיה זה מאבק שונה לגמרי מן המאבקים של יהודים עם הגויים בימי ולותנו. לא כל העמים הבינו לתמורה ההיסטורית הגדולה שחולל העם היהודי על אדמתו. ואולי משום כך המאבק קשה כל-כך עלינו. הגויים היו רגילים שנבקש רחמים, אנו נאבקים עכשיו כדי שיהיו בינו שאנו מבקשים דין, ודין צדק, ככל שאר העמים. על כך התנהל המאבק באר"ם לא רק השנה. השנה הוא הגיע לשיאו.

אביא רק דוגמה אחת. לפני שבועיים פתח בוויכוח באחת הברירות נשיא מדינה, הטוען שאנחנו ירינו את הירייה הראשונה. את זה אומר נציגו של עם שמדינתו היא מדינה ימית. אילו סגרו לו את הנמל שיסד לפני שנים רבות שבט עברי, שדיבר עברית, בארצו הוא; אילו סגרו לו את הים — ברור מה היתה עמדתו. לנו ניסו לסגור את הים, וזאת היתה ההתקפה הגדולה ביותר שאפ-

המסגרת ואספר מעשה שהיה. בחיותי באחרונה בדרום אפריקה סיפר לי יהודי שתרם סכום עצום למגבית החי"ד למען ישראל, כי בבואו הבייתה, כשיספר על כך לאשתו ולבניו, אמר לו אחד הבנים: נאה ויאה לך אבא שת-רמת הסכום הגדול שגדול הוא באמת; אולם בינינו לבין השנה יועבר הסכום מדף לדף; בשעה שאחינו בארץ ישראל נאבקים על קיומם, עליך לתת משהו שתרגיש. האם השיבה מיד: אני נותנת טבעת היהלום שלי — ומכורה והתמורה נמסרה למגבית החי"ד — כדי שבוה תרגיש שנתנה. נענה אחריה האב ואמר: אמכור כסא המרגוע שלי, כדי שארגיש שנתתי. ישראל כשהם עולים, עולים עד לרקיע. היכן אתם רואים באומה מאומות העו-לם כעמך ישראל בשעות גורליות גדולות!

אולם מצער לציון כיצד אנו איננו יודעים לעמוד על הגובה בימים אלה לאחר המערכה. חבל מאד שאותה התעלות והתעוררות שחזינו בה בימים הגדולים בעקבות מלחמת ששת הימים, הולכת ודועכת וישנם גורמים המ-גויינים לטשטוש ואף להתעלם ממעשי ה' שחזינו בעי-נוניסים גלויים; ושוב חוזרים לשגרה להצר את אר-צות הדין בכל השטחים. שוב אטמו לבות העומדים בראש הציבוריות שלנו מלהעריך ייחודו של עמנו ששואב כו-חותיו, עוזו וגבורתו מערכי התורה והאמונה.

וההתדרדרות וההתעלמות אינן רק ביחס לערכי הדת אלא גם ביחס להערכת מעמדנו הפוליטי הרגיש. ובוודאי לא אבחנו בנושאים מדיניים עדינים. זה מת-חיל בצמרת העליונה של היושבים בממשלה ובכנסת. כמעט כל שר משרי הממשלה מזמן עצמו להזדמנות אשר יכריז הכרזות מדיניות וראויותיות. והמסובבים את השר דואגים כבר לפירסומת המתאימה. כן גם חברי כנסת לא מעטים. כל אחד קובע מדיניות לעצמו. וכך החלו להתארגן נתונים למתווכחים על החזרת השטחים או אי-החזרת השטחים.

והדברים הגיעו לידי כך, שמר ברזילי, השר המפ"מי, שיושב בממשלה ונושא ונותן וקובע במדיניות הממשלה, יצא בהכרזות, במקרה או שלא במקרה, לפני עתונאי צרפת, שהשפיעו קשה בימי הסערה בצרפת עקב גאוס השטנה של דה-גול.

יעקב חזן (מפ"ם):

הוא הכחיש זאת.

מנחם פרוש (אגודת ישראל):

גם אם נקבל הכחשת שר הבריאות שהוא לא אמר לעתונאי שהוא נגד תכנית ההתפשטות של השרים דיון ואלון, היה בריא יותר למדינה אילו לא היה שר הברי-אות נדחק לשביל צר זה שמחוץ למסגרת משרדו. ואין זה משנה אם אמר בדיוק אמירה זו או בנוסח אחר, כי בכל אופן גרם פירסום הכרזות מר ברזילי, כפי שפורסמו בתנאים הצרפתי, לתקיעת חרב בגובה של ישראל ביחוד בימים רגישים אלה.

ברוב דברים לא יחדל פשע.

אנו עושים עצמנו ללעג. ירדנו מאיגרא דמא לכירא עמיקתא.

מסופקני אם היה זה נכון שתוך יומיים שלושה יע-ניקו לנו כל שופרי הממשלה הכרזות מהכרזות שונות גם על ההכרזה של הגנרל דה-גול. ואיני חושב שיש בזה מן

אריה בן-אליעזר (גח"ל):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, ההיסטוריה שזורה שפע של עובדות הקובעות כי היחסים בין העמים אינם בסימן של ידידות נצחית ואינם גם בסימן של עוינות נצחית. יש ותקופת הידידות היא ממושכת, ודווקא בימי מבחן מופיעה האכזבה. יש ותקופת העוינות ממושכת, ובימי מבחן היא נפסקת לזמן-מה. רוסיה הסובייטית לחמה בציונות בכל הדרכים שנראו לה, כשרות או לא-כשרות, בארצה, בתוך גבולותיה ואף בעולם כולו באמצעות שלו-חותיה במסגרת המפלגות הקומוניסטיות. ובכל זאת ב-1947, שנים מספר לאחר המלחמה נגד השלטון הור בארץ-ישראל, עת עמד גורלו של העם על שולחן הני-תוחים לאומות המאוחדות — מצאה בלי-המועצות זו העוינות לציונות, בנסיבות הקיימות, סיבה להפסיק את העוינות כלפי הציונות והעם היהודי, ועל-ידי נציגה להצביע בעד הקמת מדינת ישראל.

צר לנו שתקופת ידידות זו מצד ברית-המועצות כלפינו היתה קצרה. ומאז חזרה היא למדיניות של עוי-נות מוצהרת וגלויה. יחד עם זאת אין לשכוח שבשנת 1948, כאשר מדינת ישראל על היותה עמדה מול סכנה לעצם קיומה בשל פלישת שבעה צבאות ערב לתוכה, נעזרו לא במעט, הן בשטח המדיניות והן בנשק שקיבל-נו מצי"ח ומפולין, ואין ספק שמדיניות קומוניסטית אלה לא היו פועלות כפי שפעלו ללא הסכמת הקרמלין באותה עת. אלא שמהא השתנה המצב והעוינות הסובייטית כלפי ישראל היא גלויה ומוצהרת ואף מלווה משלוח נשק משי-חית לידי אויב המצהיר כי מטרתו איננה כיבוש ואיננה שחרור, אלא השמדתה של ישראל.

יש לראות בעיניים פקוחות ולקבוע כי המדיניות הרוסית במזרח התיכון היא כיום הגורם העיקרי להפרת השלום בו; היא המסיתה הראשית למלחמה מחדשת והמספקת כלי משחית בידי האויב לצורך מלחמה זו. לא ייתכן שמדיניות ישראל תראה התפתחות זו ללא דא-גה המחייבת פעילות מדינית ברחבי העולם, על מנת להציג את מטרתה של רוסיה הסובייטית באזורנו באור הנכון, וכדי להשיג את האמצעים הבטחוניים הדרושים למען כוונותנו מול נחשול של כוח כה אדיר הקורא בבלי למלחמה מחדשת ואף מכין אותה באמצעים צבאיים חדי-שים ביותר.

מדינת ישראל חייבת להשתמש בכל האמצעים העומדים לרשותה כדי להביא מציאות זו לפני דעת-הקהל העולמית, לפני כל המדינות שאנו נמצאים ביחסים די-פלומטיים עמן ומעל כל במה בין-לאומית. לא תמיד אנו חייבים להיות הגושא. הגיע הזמן שמדינת ישראל תהיה המאשימה, ולא הנאשמת. זה עשרים שנה, מאז קמה מדי-נת ישראל, היא מופיעה לפני האומות המאוחדות ודעת-הקהל בעולם כנאשמת וכמתגוננת. הגיע הזמן, ובעיקר לאור עובדת החזירה הכלתה-פוסקת, שנקש ומדריכים רוסיים למזרח התיכון, חדירה המלווה מטרת מדיניות מוצהרת וגם הסתה להכנה למלחמה, — הגיע הזמן שמי-דינת ישראל תהיה המאשימה.

אבל יש דבר חשוב יותר לאור התפתחות זו, וכאיום אנו ואף חייבים לדרוש מן העולם החופשי כל כלי מגן מן החדשים ביותר בים, באוויר וביבשה, למען הגנתנו.

כשם שאין אנו מאמינים בעוינות נצחית, אך יש לעמוד מולה כל עוד היא קיימת, כך אין לאבד את התק-

שר לערוך על מדינה ימית. וישראל היא מדינה ימית ככל יתר המדינות הימיות, לא פחות ולא יותר.

אולם הואיל והאומה הזאת חדלה לבקש רחמים, אז לא כל חסידי אומות העולם מבנים לרוחה. ולפעמים גם חסידי אומות העולם מתחשדים.

ההחלטה שנתקבלה — מיד קמו לה מפרשים שונים. אבל המפרשים האלה שכחו, או מנסים להשכיח מלבם — ואיני מזלזל בכוחם — שהגויים שוב אינם כותבים את ההיסטוריה של היהודים. הם כתבו את ההיסטוריה שלנו בגולה. אולם את ההיסטוריה שלנו על אדמה זו — אנחנו כותבים, לא הם. והמפרש של החלטה זו הוא העם שהח-לטה זו נוגעת לחייו. הוא מפרשה היום, והוא יפרשה עד בוא השלום. ואני מקבל בלב שלם את הפירוש והמס-קנה הנכונה והנאמנית שהסיקו מהחלטה זו הממשלה בהחלטתה והכנסת בדיונה. ונחוש שהאומה ובעל-בריתה הנאמן, העם היהודי, יהיו מלוכדים סביב הממשלה, כי עוד נכוננו לנו ימים לא-קלים.

נאמר בהחלטה שיש לקיים שלום-אמת שיושג פנים אל פנים בשיבה עם שכנינו. אנחנו רוצים להפוך אותם לידידותיים לנו ושאנחנו נהיה ידידותיים להם. כן מדובר בהחלטה על גבולות מוכרים ובטוחים ושית חופשי. אלה הם שלושת העיקרים שעלינו לעמוד עליהם, ולדעתי הם נתונים בתוך ההחלטה הזאת.

כאחר היהודים בארץ הזאת אני רואה חובה לעצמי לציין את עמידתם הגאה, התקיפה וזקופת-הקומה של שר החוץ אבא אבן ושל יתר חברי הממשלה, שניהלו את החזית המדינית שלנו אומץ-לב שבו ניהלו בנינו את החזית הבטחונית.

ברור שנקבל את נציגו של מוכיר האו"ם בכל הכבוד הראוי, ובכל הכבוד הראוי נסביר לו ונבהיר לו את עמ-דתנו הברורה וההחלטית.

רצוני להעיר עוד הערה אחת, שבשבילה בעיקר ביקשתי את רשות הדיבור. מפעם לפעם, אני מגיה שמ-תוך כוונות טובות, אנו שומעים ביקורת מפי חברי כנסת וסופרי עתונים, על הליקויים בהסברתנו הבין-לאומית. מורי ורבותי, חל שינוי מכריע, מן הקצה אל הקצה, בהס-ברתנו את האינטרסים והעניינים שלנו מאז קום המדינה. בהסברה, אם זכרונו אינו מטעה אותי, התחיל למעשה פילון האלכסנדרוני.

אסתר ריאלי-נאור (גח"ל):

זו היתה אפולוגטיקה, אבל לא הסברה.

עקיבא גוברין (המערך):

כיוונת לדעתי. בהסברה אפולוגטית. ושום אומה לא יצרה ספרות אפולוגטית כמו האומה הזאת כשהיתה בג-לותה. היום איננו עוסקים עוד בספרות הזאת. אין לנו צורך בה. לאחר שדורות על דורות התרגלו הגויים כי זוהי "ההסברה" שלנו, אין ההסברה החדשה מתקבלת בנקל. את זאת עלינו לדעת ולהבין.

אם ישאלוני מה עמד לנו היום ומה יעמוד לנו בעתיד, אגיד זאת בשתי מלים: עצם עמידתנו, בכל המובנים. זאת ולא אחרת. מה שנחוצ לנו היום, אלה הן שתי הת-כונות שעמדנו בהן בששת הימים: עוז-רוח ואורך-רוח.

היו"ר ק. לוי:

רשות הדיבור לחבר-הכנסת בן-אליעזר, ואחריו — לחבר-הכנסת רפאל.

התגייסות לצבאה, בכלל זה טייסים שעברו את הגבול בקנדה והגיעו לאנגליה לחילות צרפת החופשית — האומ"ם נראה דה-גול סתירה בנאמנותם הכפולה בהיותם נתיבי-נים אמריקניים? מה רע ראה דה-גול בהזדהות של יהודי צרפת עם גורל קיומה של מדינת ישראל שנשקפה לה סכנת השמדה? מה פגם מצא הגנרל דה-גול בפטריוטיזם של בני צרפת האחרים שהזדהו והזדהות מוחלטת עם מלחמת המגן של ישראל? היכן הסתירה והפגיעה באי-טרסטים הצרפתיים אף לדיון של דה-גול? וכי קיימת מל-חמה בין צרפת לישראל? וכי נותקו היחסים הדיפלומטיים ביניהן? וכי לא היו קיימים עד הרגע האחרון יחסי הו-דות מוחלטת, אף בעקבות המדיניות והצהרותיו המדי-ניות שחזרו ונשנו, שלו עצמו? וכי לא זכאית ורשאית מדינת ישראל, כשטבעת חנק מסביבה, לפנות אל בני העם היהודי להזדהות עם גורלה? וכי לא רשאית וזכאית מדינת ישראל לפנות אל העמים שוחרי החופש, אשר הצהירו על ידידותם לישראל, לעמוד לימינה בימים שגו-רלה עמד להיחתך?

שמענו, כאילו הבטיח נשיא צרפת לשר החוץ היש-ראלי — על כל פנים, לפי עתונאים צרפתיים — שבאם נותק, הוא יגן עלינו; הוא לא ירשה שנותק. כיצד לא ירשה? בכוח איוו התערבות לא היה מרשה? כיצד היה מגן עלינו כל מה שהיה הוא עושה — אילו חס וחלילה הוגשמו מטרות האויב — הוא היה משנה את תוכן נאומו; ובמקום התקפה על ישראל, היה בוודאי גושא הספד בצר-פתית לטושה וספרותית מרשימה.

צריך שגם נשיא צרפת יידע, כי את גורל מדינת ישראל בסופו של דבר לא יקבע שום נשיא של שום מדינה זרה, ותהיה זו אומה ידידותית ביותר, אלא יקבעו העם עצמו וממשלתו. מאז קמה מדינת ישראל אנו חנו אדונים לגורלנו, אדונים לקיומנו, אדונים לבטחוננו. ידי-דות צרפת-ישראל עמדה במבחנים רבים, וכולם במבחן של ידידות אמת. שני העמים היושבים משני עברי הים התיכון שותפים בשאיפתם לשלום-אמת; שותפים בשאי-פתם להבטחת חופש האדם; שותפים בשאיפתם ללחום נגד כל שעבוד; שותפים בשאיפתם לבנות עולם, בו לכל העמים יהיה מקום לחיי שלום והבנה עם שכניהם. ידידות זו בין העם הצרפתי ובין עם ישראל — לא נפגמה גם לאחר הצהרותיו החמורות, התוקפניות, המבקשות, של נשיא צרפת על-פי כתובתם של עם ישראל ומדינת יש-ראל. ידידות זו עוד תשוב ותיבחן בכל כוחה ובכל הדרה.

שני שיעורים אלה, אדוני היושב-ראש, השיעור הר-י סי והשיעור הצרפתי, מחייבים את ישראל בראש ורא-שונה להגביר את כוחה; ולדעת, שאם עוד נכונו לנו מבחנים קשים, עלינו: א. לעשות ככל האפשר למנוע אותם; ב. לדאוג שלא נהיה מבודדים; ג. גם אם נהיה מבודדים, שיהיה בכוחנו לעמוד על קיומנו לבדנו.

המאבק באו"ם היה דרמטי מאד. אבל האו"ם אינו ממשלת ישראל. והוא לא יקבע את גורלם של מדינת ישראל ועם ישראל. בעצם, אותו גם שויכנו לו בששת הימים עם שחרור ארץ-ישראל המערבית, יכולים היינו — בוודאי צריכים היינו — לזכות לו עוד ב-1948. מה היה קורה, אדוני שר החוץ, אילו ב-1948 נשארנו נאמ-נים לאותם ניסוחים שמשתמשת בהם כיום ממשלת יש-ראל לגבי קיום החוק הישראלי בגבולות ה"חלוקה"? אילו נהגנו בשטחים שהיו מחוץ לגבולות החלוקה כאילו

והה שגם רוסיה הסובייטית תראה ביום מן הימים את הסכנה שיש במדיניותה שלום האזור ולשלום העולם. נכון את צעדיו תוך תקווה לבוא היום עת תשנה אף היא את מדיניותה העוינת והחד-צדדית כלפי ישראל.

גם הידידות איננה נצחית, לצערי. דבר זה הופך מספר כה רב של פעמים, והפעם הופך על בשרנו; והופ-גן בימים הקשים ביותר לבטחונה של מדינתנו על-ידי נשיא צרפת, הגנרל דה-גול. במסיבות העתונאים האחרו-נה נתן נשיא צרפת שיעור מקוצר, מקוטע ומסולף על אופיו, שאיפותיו ותכונותיו של העם היהודי, ועל מדינו-תה של מדינת ישראל, שיעור שעורר זעם ומחאה בעם היהודי כולו ובקרב העמים שוחרי החופש, ובראש ורא-שונה בדעת-הקהל הצרפתית עצמה.

נסה אף אנחנו לצייר תמונה על היחסים בין העם הצרפתי והעם היהודי בשלוש עשרות השנים האחרונות ונסה לצייר תמונת-אמת. עוד בטרם קמה מדינת ישראל, שנים רבות לפני הקמתה, נוצרה ברית ידידות בין העם הצרפתי ובין העם היהודי; ברית שמצאה את ביטויה במלחמת-המוחץ במלחמת-העולם השנייה נגד האויב המשותף, האויב הנאצי; ברית שמצאה את ביטויה בתמיכה הבלתי-מסוייגת של העם הצרפתי במלחמת המחתרת לשחרור משלטון זה, וכן מצאה את ביטויה העמלא ביחס של העם היהודי לצרפת החופשית במלחמת-העולם השנייה.

יוני 1940. צרפת נפלה שדודה למגפי הנאצים. היא נכבשה, היא שועבדה. קמה ממשלת המרשל פטן, והגנרל דה-גול הניף בלונדון, בירת בריטניה, את דגל צרפת החופשית. באותה שעה כבר היתה ממשלה צרפתית ברא-שות של הגנרל פטן בצרפת, והגנרל דה-גול ייצג את רוח צרפת החופשית, כאשר לרשותו לא היו לא ממשלה מוכרת, לא צבא ולא מדינה, רק הרעיון, רעיון צרפת החופשית. הד לקריאתו נשמע בלבבות כל הלאומים שוחרי החופש.

הגנרל דה-גול, בזכות ובצדק, קרא לבני צרפת נתי-ני אמריקה, לבני צרפת נתיני אנגליה, לבני העם הצר-פתי תנתינו כל הארצות האחרות להזדהות ולהתאחד מלאה ומוחלטת ולהתלכד מסביב לדגל צרפת החופשית, סביב לרעיון של המשך המלחמה למען שחרורה. היה זה טבעי, לדעתו של גנרל דה-גול דאז, לומר לצרפתים, אף אם הם נתינים של ארצות אחרות, ואף של ארצות שאינן נמ-צאות במצב מלחמה עם גרמניה ואף של ארצות הנמצאות ביחסים ידידותיים ודיפלומטיים עם גרמניה, — לומר להם שהם רשאים, וכאים ואף חייבים להצטרף לדגל, הגם שמבחינת נתינותם הם נתיני ארצות שונות אחרות, מתוך מטרה לעזור לעם הצרפתי בימי המבחן הגדולים ביותר שלו.

ארצות-הברית של אמריקה, מאז 1940 — עם נפיל-תה של צרפת, כמעט עד סוף 1942, הכירה בממשלת וישי כממשלה החוקית המייצגת את העם הצרפתי ואת המדינה הצרפתית, ולא בממשלת צרפת החופשית בראשותו של דה-גול. למרות זאת — וזאת היתה המדיניות המוצהרת הרשמית של ארצות-הברית — הרימו יהודי ארצות-הברית, נתינים נאמנים לארצות-הברית, את דגל צרפת החופשית ועשו ככל יכולתם לתמוך בדה-גול ובמלחמתו הצודקת, אף כי לא היתה זו המדיניות הרשמית של ארצם. האומנם ראה דה-גול בהם, יהודי ארצות-הברית, או בנתינים אמריקניים אחרים שתמכו בצרפת החופשית, — בכלל זה

היו"ר י. נבון:

רשות הדיבור לחבר-הכנסת רפאל, ואחריו — לחבר-הכנסת צור.

יצחק רפאל (מפד"ל):

כבוד היושב-ראש, כנסת נכבדה, גם השלב השני של מערכתנו המדינית נסתיים בהצלחה יחסית, ואם כי אין להתפעל יותר על המידה מהחלטות מועצת הבטחון, שניסוחה הבריטי הטיפוסי משאיר, כרגיל, מקום רב לפי-רושים שונים ואף סותרים זה את זה, הרי ניתן לדעתנו בהחלטתו זו שוב בסיס לטיעונו היסודי, כי אין מקום להחלטות חד-צדדיות וללא הסכמה הדדית בין הצדדים המעורבים במישרים בסכסוך. בלי משאי-ומתן ישיר על כללים ופרטים בטחוניים ועדכויות ביצוע, לא ייפתר הסכסוך.

מסתבר יותר ויותר, כי היתה זו החלטה נבונה של הממשלה שלא לגלות תכניות פתרון ולא לפרסם ראיונות מחייבים כלפי העתיד בטרם יגיעו הצדדים לשולחן הדיונים פנים אל פנים. עמדתנו זו מתקבלת על דעת בעלי הרצון הטוב, כובשת לבבות מדינאים מפוכחים, ואף מתנגדינו המוצהרים קשה להם להפריך טענה זו ולהציגה כמשוללת הגיון מדיני ומוסרי.

אולם, חברי הכנסת, אם שפר מזלה של גישתנו זו בעיני נציגי עמים והיא הנחילה לנו הצלחות חלקיות במאבקים מדיניים, הרי יש להצטער שדווקא בביטוי יצאו עליה עוררים מצדדים שונים. לא רק מפלגה קוא-ליציונית מובהקת כמפ"ם הזדרזה לפרסם תכנית פתרון משלה, שאין בה, אגב, כל תרומה למחשבה המדינית הקונסטרוקטיבית, בעוד שעל אף ההצהרות לוותורות מרחיקי לכת אינה מקרבת אף במשהו את הסיכוי לשלום ומתעלמת מפתרון הבעיות שהיא עצמה מצביעה עליהן; לא רק חוגים, איגודים וסיעות מעתירים עלינו שפע של הצעות בטרם מועד, אלא למרבה התמיהה גם חברי ממשלה שאינם קרואים לכך בחוק תפקידם ושליחותם, נתפשים למשחק המסוכן של מתן הצהרות פוליטיות על כיבוש שטחים והחזרתם בלי לבחון מה רב הנזק המדיני הנגרם בשל כך. לא ירדתי לסוף דעתו של שר העבודה, שהדי הצהרתו המשונה הגיעו לאוזני במחקרים וקטעי דבריו שנתפרסמו מעוררים מבוכה בין יהודים וידידים, כשם שנדהמתי למקרא הצהרה משונה עוד יותר של שר הבריאות שניתנה בעתון צרפתי ושגרמה כאב רב לקהילת יהודית גאה ונאמנה הנערכת להגנה על הודותיה המלאה עם מדינת ישראל, גם כאשר נשיאה רב ההשפעה עורך התקפותיו עליה. שמחתי לשמוע עכשיו שהשר בר-זילי הכחיש את הדברים שנתפרסמו בשמו. בחוץ-לארץ לא קראתה בל הכחשה.

מעודי לא הייתי חסיד הדיבור המוגולטי, המחייב שימוש בנוסחאות רשמיות. גרסתי תמיד, ואני גורס גם עתה, חופש נרחב בהבעת דעות פוליטיות מנוגדות, שאין בו לדעתי משום גרימת נזק. אולם מכאן עד לסטיה מצד חברי ממשלה מקו ממשלתי ברור, רק לצורך התנצחות פנימית, רב המרחק. בעוד הקו עצמו עמד ועומד במבחן והוא כלי יצלח במאבקנו הפוליטי הגדול.

מאן נסתיים בחודש יולי השלב הראשון של מערכתנו המדינית בהצלחתנו הכוללת, חל לדעתי שיפור נוסף במצבנו. אויבינו אפילו לא ניסו לחזור על ניסיונם בעצרת המיוחדת ולהעביר בעצרת זו החלטה עוינת נגדנו.

הם שטחי כיבוש? נסיון, דרך אגב, שהממשלה דאז עמדה לקיים לפחות לגבי ירושלים, שהכריזה עליה כעיר כבושה בימים הראשונים ובחודשים הראשונים לאחר המל-חמה. מה היה גורלה של ירושלים ומה היה גורל אותם שטחים שהם מחוץ לגבולות החלוקה — שבעיני רבים לא היו שטחי מולדת משוחררים אלא שטחי כיבוש — אילו לא היתה מדינת ישראל מחילה עליהם את חוק ישראל וריבונות ישראל, כפי שעשתה זאת ב-1949? מדוע אנו נוהגים כיום במדיניות שונה לאור הנסיון של מלחמת השחרור שלנו? לאור הנסיון שהיה לנו עם האו"ם עד היום? מדוע אנו עומדים וטוענים, מפרשים ומבדרים ובודקים מה פירושה של החלטה זו של האו"ם, או של החלטה אחרת של האו"ם? היכן החלטת ממשלת ישראל, שהיא הקובעת הבלעדית את המדיניות לעתיד העם ולע-תיד מולדתו?

שמואל תמיר (המרכז החופשי):

נמנעתי בהצבעה כאשר הוצע להחיל את חוק המדינה. פה מעיזים לדבר אחרת.

אריה בן-אליעזר (גח"ל):

ביום 27 ביוני 1967 העבירה הכנסת לוועדת החוקה, חוק ומשפט, בהתאם להצעת שר המשפטים, את הצעת החוק לתיקון פקודת העיריות, את הצעת החוק לתיקון פקודת סדרי השלטון והמשפט, ואת הצעת חוק השמירה על המקומות הקדושים. כאשר הביא שר המשפטים בתאריך זה את הצעת החוק לתיקון פקודת סדרי השלטון והמשפט, אמר בין יתר דבריו: „הטעון קביעה — לצורך הצעת החוק שאני מביא עתה לפני הכנסת, החוק לתיקון סדרי השלטון והמשפט — הוא שצבא ההגנה לישראל שחרר מעול זרים חלקים ניכרים מארץ-ישראל, לאו דווקא רצופים, והנמצאים זה למעלה משבעים בשליטת צה"ל. התפיסה המשפטית של מדינת ישראל, שהיתה מאז ומתמיד תפיסה אורגנית המותאמת לעובדות המדיניות הממשיות, היתה מושתתת על העקרון שהמשפט, השיפוט והמינהל של המדינה חלים על חלקי ארץ-ישראל המצויים בריבונותה של המדינה הלכה למעשה. דעת הממשלה היא — ובזאת עולה השקפתה בקנה אחד עם החוק הבין-לאומי — שבנוסף על שליטת צה"ל נחוץ מעשה ריבונות מובהק מצד המדינה כדי שיהא המשפט הישראלי חל על שטח כזה. מבחינה מעשית ומדינית כאחד אין מעשה ריבונות כזה יכול להיעשות בלי מספר תנאים מוקדמים, אם רוצים לשקוד על שלמות המעשה ויעילותו.“

דברים אלה נשמעו בכנסת שבועיים לאחר תום המל-חמה. הגיע הזמן, ולעולם לא יהיה זה מוקדם מדי, אדוני שר החוץ, שאותה רוח שנשבה בהצעה זו לפי ההסבר של שר המשפטים בשם הממשלה, תפעל עתה. אי-אפשר לנהל מדיניות בחלל ריק. יש להפעיל את הריבונות הישראלית והמשפט הישראלי על כל ארץ ישראל המערבית, ובקשר לזה לנהל מדיניות של התנחלות והקמת ישובים. אפילו ירושלים המזרחית עד היום לא יושבה, לא ברבבות, לא באלפים ואף לא במאות.

משפט אחד, אדוני היושב-ראש, בנוגע לשלום. בדרך כלל תלוי השלום בשני הצדדים. זה כאשר מדובר על שלום דה-יורה. שלום דה-פאקטו תלוי הרבה מאד בנוצמנו. היום קיימים בישראל גבולות שיכולים להבטיח שלום דה-פאקטו. יש להבטיח את קיומם המוחלט והסופי של גבולות אלה.

חשיבותה של הבעיה הטריטוריאלית מצד הערבים. פחות מכל נחוצות לערבים טריטוריות. מדינותיהם משופעות שטחים עצומים בלתי-מיושבים וריקים מאדם. לנו נחוצים גבולות בטוחים לקיומנו כמדינה גורמלית. הגבולות הקודמים מלפני 5 ביוני היו אבסורדיים ונוצרו כהוראת שעה. כבסיס למשא-ומתן שהתממה ולא בא עד היום. לכן, לא תשוב עוד ישראל למצבים קודמים. מדינת ישראל איננה מעוניינת במה שאיננו חיוני לקיומה השלם ואינו שייך לה מבחינה היסטורית. היא מסוגלת להציע ולתרום במשא-ומתן הסדרים, אמצעים ופתרונות הנחוצים לערבים יותר משטחים כלשהם לעצם קיומן העצמאי של מדינותיהם, פיתוחן וטובת אוכלוסייתן.

שני תפקידי יסוד להנהגה המדינית שלנו: שלא להפסיק, חלילה, את תוצאות הנצחון הצבאי ולהיערך על השלום עם מדינות ערב השכנות. להיאבק עליו עד שנשיג, בעזרת השם. בתמונה האופטימית הכללית, המצטיירת בעיני, לא נעלמו ממני הצללים והקשיים השוטפים והעלולים להיווצר. תיתכן גם הכבדת לב מצד הערבים והעומדים מאחוריהם ולידם. יידעו נא איפוא ידידים ואוהבים, שנעמוד בשלנו, בצדקת גישתנו ובאמת טיעוננו זמן רב ככל שיידרש. דרך הנסיגה משאיפת השלום היא מלחמה, שאיננו רוצים בה, כי אין בה תכלית. נעמוד עם ידידים לצדנו. אלא יהיו, אם נהיה מוכנים לעמוד גם לבדנו. ואני אומר שאנו חייבים להיות מוכנים לעמוד לבדנו, אם לא תהיה ברירה אחרת. אולם, חבר הכנסת בן-אליעזר, אין למהר להודמנות הזאת ואין לשיש לקראתה. ואל נא נעשה דברים בלתי-הכרחיים אשר עלולים להביא אותנו נזל. בכל אופן מוטב לעשות במקום להכריז הכרזות בטרם מועד.

אנו שמחים וגאים על ששום פורום בין-לאומי לא גינה את מלחמת הפדות שלנו, גם כי ניסו לתארה כמעשה תוקפנות. הכל ידעו - ובעומק לב גם מתנגדו - כי מלחמתנו סיכלה תבניות השמדה. אולם נהיה מוכנים, מבחינה נפשית, גם לאפשרות שיווצר פעם רוב להחליט טה עויינת ופוגעת. גם כזאת, אם תבוא, חלילה, לא היא תקבע את גורלנו.

העם היהודי בעולם, רב העוצמה והתושיה, שגל של התעוררות מתודשת פקדו מאז מאורעות מאי ויוני, לעולם לא יאכזב. מלבד יוצאי דופן עלובים מעטים, שהוציאו עצמם מכלל ישראל, מאוחדת האומה מסביב לשליחותנו הלאומית כפי שלא היתה עוד מעולם בתולדותינו. בלי כוח הלאומי הפנימי ובאחדות האומה מקור הכוח לעמידה ממושכת ולהתקדמות ליעדים, גם אם ייערמו מכושלים בדבר.

מאבקים לאומיים אינם רצופים הצלחות בלבד. כורחנו עמנו לשבור זרוע החבלנות. צה"ל יבטיח שלום ארצי רחי המדינה, ומתכנני הפשע שמעבר לגבול ייווכחו במהרה שלא כוויטנאם מדינת ישראל.

יש לציין בסיפוק את התנערותם של המוני הערבים בתחום מדינתנו מן החבלנים הבאים מן החוץ. ראוי הוא צה"ל לאמונו המלא, כי יגבור על מזימות ותככים וישיב השקט לעמנו.

צר לנו על כל בן יקר העולה קרבן במלחמה חסרת טעם זו. לנו חבל גם על דם הזרים הנשפך. המדיניות המסורתית שלנו של "יוצר לוי" ליעקב - שלפי הסבר המדרש הוא לא רצה להירג וגם לא רצה להרוג - טבו-

הם פשוט גואשו מכך. הערבים נכונים היו להסתפק בהחלט שרק לפני שלושה-ארבעה חודשים לחמו נגדה בשפץ קצף. הרי ההצעה של שלוש המדינות האפרו-אסיניות - הודו, ניגריה ומאלי - במועצת הבטחון, שמיאחוריה התגודדו הערבים, לא עלתה בחריפותה על ההצעה הלטיו-אמריקנית, שאותה הפילו בשעתה.

הנסיין הערבי להחיות הצעה ארגנטינית-ברזילאית במועצת הבטחון, על בסיס הצעתם בעצרת החירום, העלה חרס בידם, כי בהמשך הימים התרחקו ממנה יוזמיה.

מידת השיפור במצבנו וההתקדמות כלפי גישתנו תובלט ביתר שאת על-ידי עיון משווה בין שתי ההצעות הסופיות, בין זו של חוקש יוני בעצרת החירום וזו שבעצת הבטחון. מה רב המרחק בין דיבור לדיבור ובין גוסס ראשון וגוסס אחרון. ודאי, ההתקדמות אינה מספקת (מ' פתוחה) ואינה מספקת (ס' פתוחה); היא נעצרה בראשית דרכה, אולם הזמן יעשה את שלו, וגדמה לי, שלא אטעה אם אגיד, כי לראשונה במשך עשרים שנות קיום המדינה מהווה הזמן גורם חיובי לטובתנו.

אנו אסירי-תודה לעמים חופשיים רבים שהראו ידידותם כלפנו, ובראשם העם האמריקני הגדול. הגשיא ג'ונסון במדיניותו הברורה והעקבית נשען על דעת נבחרו שתי המפלגות בבקשו פתרון של שלום צודק וקבוע לסכסוך בין ישראל וארצות ערב, ועושי דברו מלאו וממלאים שליחותם באמונה. קברניט מערכתנו המדינית, שר החוץ שלנו, הצליח בכושרו הרב ובעמל ללא לאות להציג בעייתנו ברמה גבוהה, בלתי-שכיחה, ורב חלקו בכיבושנו בדעת-הקהל בעולם ובמיוחד בארצות-הברית של אמריקה, שהיא לנו עזר ומשענת במערכה כולה.

חברי הכנסת, כל הסימנים מעידים שהתחיל תהליך של התפכחות במחנה הערבי, שילך ויגבר ככל שייגדלו הקשיים הפנימיים, הכלכליים, הצבאיים והחברתיים במדינת ערב בעקבות מלחמת ששת הימים. אם תרצינה מדינות אלה לשמור על שארית עצמאותן הפוליטית ולא להשתעבד לחלוטין להשפעה סובייטית, השפעה שיש עמה שליטה שאין עוד מנוס ממנה, הרי תדענה למצוא דרכן לשולחן הדיונים אתנו. מותר לקוות שמדינות ערב תבקשנה לנצל כבר הזדמנות קרובה זו של נסיון השליח מטעם האומות המאוחדות, אשר יבוא לאזורנו כדי להביא את הצדדים לידי ראשית ההסדרות, אם כי אפי' שר גם להניח, לרגל התסיסה הפוליטית הגועשת בתוך המחנה הערבי, שיידרש זמן מעבר נוסף וייתבע נסיון מחדש.

אינני שותף לדעה, כי מנהיג ערב האחראיים כולם מוכים יצר הנקמה ובדק "רובנש" מסגור עיניהם. הם הספיקו ללמוד ולדעת, כי אין תפארתם בשדה-הקרב, גם אם הספק הסובייטי פתח לפנייהם לרווחה את מחסני הנשק שלה. ואף טכנאים רבים, מדריכים ומומחים, ירדו מצרימה.

עלינו לא רק לשאוף לכך שתוצאות נצחנו המזהיר של צה"ל יהא השלום, עלינו גם להאמין באפשרות הריאלי לית לכך. כל הנתונים הפוליטיים והניתוחים ההגיוניים האובייקטיביים מצביעים על כך שאפשרות זו קיימת. היא תהיה ממשית יותר אם לא יבשו בכך ידי אחרים, זרים, בלתי-קרואים. יידעו הערבים שלדיונים ישירים איננו באים כמנוחים אם מנוצחים עם החלטות ותביעות מוגזרות מראש. אם יעלם גורם הכבוד והיוקרה, תתמעט

והבריק ממנה ברק הזהב, והיתה קשורה במלחמתו בארצות-הברית ובריטניה. אולם הוא ניצל למטרותיו אלה הרגשות אנטי-יהודיות רדומות. והרי תמיד היה היחס ליהודים ולאנטישמיות קנה-מידה לערכיו המוסריים וההומניים של כל משטר, של כל שלטון ושל כל תורה. קשה לדעת מתי דיבר דה-גול אמת: בדברו לבן-גוריון ולאשכול ולאחרים על ידידות לישראל, או כשדיבר הפעם על "העם השתלטן". אולי היה זה רגע האמת שלו. אולם כך גם דיבר גומולקה הקומוניסט של פולין, שהיתה גיא הריגה למיליוני יהודים, כך דיבר גם קוסיגין, — והלוואי שתהא זו אכזבה אחרונה.

הן היה לא רק היטלר. לאובדן יהודים רבים באירופה היה גם חלק נכבד לגיטלמנים אנגלים שרדפו ספינות המעפילים, ולשליטי אמריקה שעמדו מן הצד ושתקו. רבים מהם גם שתקו ערב ה-5 ביוני, ולו היינו חלויים בחסדם, לו שמענו בקולם, מר היה לכולנו.

נסתכל במצב ללא אשליות ונדע כי נרכוש ידידים וידידות בעולם במידה שנגלה רצון קיום ונכונות למ"אבק על הקיום. מדינת היהודים לא הוגשה על מגש כסף, ולא רק לידתה, אלא גם גידולה יהיה מלווה בחבלי יסורים.

אולי נראה בכך חצי נחמה — כמאמרו של אחד-העם — אם יפקחו דברי דה-גול עיני היהודים, שכל גולה, גם של זהב, היא גולה, ושאינן עתיד ליהודים בגולה, לא באירופה ואמריקה הליברליות ולא בפולין ורוסיה הקומוניסטיות.

חברי הכנסת, אנו עומדים ערב בואו של שליח מזכיר האו"ם, יארינג. שליטי ערב הודורו והכינו לו קבלת פנים. נאצר חזר ואמר: לא הכרה בישראל, לא משא-ומתן עם ישראל ולא שלום עם ישראל. שטחים שנכבשו בכוח — יוחזרו אך ורק בכוח.

בעצם הם כבר ענו על תביעתנו, למשא-ומתן ישייר ולשלום, כאחד. אני מניח כי אנו נקבל את שליח האו"ם בכל הכבוד, אולם הייתי רוצה ששליח האו"ם יפגוש בארץ לא רק מציאות צבאית ומדינית חדשה, אלא גם מציאות התיישבותית שונה. הייתי רוצה שנקדים את בואו בהיאתיוות ובהתיישבות, שיראה בתוך השטחים הבלתי-מיושבים בגול, בבקעת הירדן, בדרום ובסיני — ישובים של יהודים עובדים. במקומות שהסורים, הירדנים ונאצר הביאו אליהם כלי מוות, יראה שאנו מביאים אליהם מים וחיים, עבודה ויצירה.

הייתי רוצה שיארינג ושלוחיו ישתכנו שכולנו אי-תנים ומלוכדים בהכרתנו ובהחלטתנו הנמרצת שלא לשוב למציאות האומללה של הארץ המחולקת במשך תשע-עשר שנה. הייתי רוצה שנשכנעו כי אין בארץ-ישראל מקום לשתי מדינות וכי יש לקיים את ארץ-ישראל כמדינה אחת, כמדינתו של העם היהודי עם המיעוט הערבי החי בה, ושאינן כל חשש שקיומו כמיעוט ייפגע בהשוואה למי-עוטים לאומיים בארצות אחרות, לרבות המיעוט היהודי, ודאי שלא כמצב המיעוט היהודי במדינות ערב.

אורי אבנרי (העולם הזה — כוח חדש):
אתה מדבר על דעת מפלגתך?

צור (המערך):

כן.

עלינו לשכנעו כי לדעתנו יש יסוד להסכם עם הג'

עה באופיינו הלאומי. העם המנצח רוצה שנצחונו לא יהא לשוא, והוא ישיג את מטרת הנצחון שהיא — השלום. למענו נהיה דרוכים, ערים ונכונים לקדם פני הבאות.

הי"ד י. נבון:

רשות הדיבור לחבר-הכנסת צור, ואחריו — לחבר-הכנסת חזן.

צור (המערך):

כבוד היושב-ראש, חברי הכנסת. בפתח דברי רוצה אני לברך את שר החוץ, ואתו את משלחת ישראל כולה באו"ם, על עמידתם ומאבקם במערכה המדינית, משך כל החודשים האלה שחלפו מאז הקרבות, שמצאה ביטוייה המדיני הראשי מעל במת האו"ם. אמנם אין האו"ם הגורם הקובע והמכריע ביחסים הבין-לאומיים ובקיום השלום, כפי שהתכוונו עם ייסודו. ידועים חול-שתו וחוסר האונים שלו. הטיפול בקונפליקטים הגדולים — כמו וייטנאם, סין — נערכים מחוצה לו. גם בעניינים שהם עוסק בהם, הוא מגיע על-פי רוב למצב של הקפאה. ואף בעניני ישראל — לא מפי האו"ם חיינו. אמנם לא נשכח את זכותו של האו"ם עם ההחלטה של העצרת ב-29 בנובמבר 1947, ורק בימים אלה הזכרנו יום זה; אולם כבר אז לא מנע האו"ם פלישת של מדי-נות ערב, ומדינת ישראל קמה בזכות מלחמת השחרור שלנו. אמנם הוא הצליח יותר בסיכומי השלילים לגבינו וכך גרם, על-ידי שיתוף פעולה במסגרתו בין ארצות-הברית וברית-המועצות ב-1957, לסגירתן מהר-צועה ומסיני, אולם הוא לא ידע למנוע פלישת נאצר ב-15 במאי לסני ולשרם-א-שיי, וסילק את חיל החירום שלו, — דבר שגרם להתדרדרות במצב שהיה מתוח בלאו הכי. לא האו"ם הביא לסילוקה של טבעת החנק סביבנו, ונחלצנו ממנה בכוחנו אנו, במלחמתו של צה"ל.

בכל זאת — זה הארגון הבין-לאומי הקיים של האומות, וזירה למאבק מדיני. לא ניפול על-ידי החלטה שלילית נגדנו באו"ם ולא נקום על-ידי החלטה חיונית שלו, אבל כל הישג שלנו באו"ם הוא נשק במאבקנו.

ידוע כושרו של השר אבן, שבא לידי ביטוי בהופעתו-תיו באו"ם בעבר, שהנחילו כבוד לעם ולמדינה. אולם דומני שמותר לומר, כי היה הפעם כוח נוסף ומיוחד בהר-פעותיו, וכן בהופעותיה של המשלחת כולה, שכן מקולו דיברה תחושת הסכנה והאימה שנפתחה ערב ה-5 ביוני, דיברה ישראל הנלחמת בגבורה על קיומה. בכוח זה קבע כי אין להחזיר את מחוגי השעון אחורנית באזור, אלא שיש לצעוד קדימה. בכוח זה ידעו שר החוץ והמשלחת כי יש להגן על דברים, שצריך עדיין להרגיל שומעיהם באו"ם אליהם: על חיבורים, על ירושלים, על כפר עציון המתחדש, על ישובים עבריים ויהודאיות ברמת הגולן ובימת ברדאויל, על זכות לקיום ועל תנאים לקיום.

חברי הכנסת, מאבקנו זה עודנו בראשיתו. גור-מים רבי עוצמה וכוח בעולם טרם השלימו עם עצם ההו-פה של העם היהודי, המחפש את חייו הלאומיים והמ-דיניים במדינתו העצמאית, ושהוא זכאי לתנאים לק-יומה. שכן תקומתה של מדינת ישראל נגדה את הד-עות הקדומות והדוקטרינות של רבים מקרב נוצרים ומוס-למים, ליברלים ודיקטטורים, סוציאליסטים וקומוניסטים, אשר חשבו שעם זה נדון לשמד ולכליה לאומית.

בימים האחרונים היתה הופעתו של דה-גול, שהכ-תה את כולנו בתדהמה. ודאי נדף ממנה ריח של נפט,

ואף-על-פי-כן הרי היא מהווה צעד קדימה במאבקו המדיני וערכה הוא דווקא במה שאין בה.

דבר אחד ברור: אלה אשר לחמו על החלטה אשר נתבע ממשלת ישראל נסיגה ללא תנאי, נחלו מפלה מוחצת. אלה אשר חתרו כל הזמן לחזרה למצב שלפני ה-5 ביוני, היו מוכרחים לוותר על כך. עתה ברור גם להם, שהמדובר הוא על גבולות „בטוחים ומוכרים” — ואין גבולות בטוחים ומוכרים אחרי המלחמה הזאת ללא שינוי גבולות בטחוניים וללא הכרה בהם על-ידי חוץ שלום. אלה אשר חזרו וניסו לסיים את הפרשה ללא הבטחת חופש השיט לאומית ישראל בנתיבי המים הבין-לאומיים שבאזורנו, היו מוכרחים לסגת גם מעמדתם זו. ואכן, כל מי שזוכר במה התחילה המערכה הזאת; כל מי שלא שכח את התביעות לתשלום פיצויים ולנסיגה ללא תנאי למצב שלפני ה-5 ביוני; כל מי שבאזונו מהדהדות עדיין התביעות לגנותו כתוקפנים, וההשוואות הדונית שהשוו אותנו, את עם האומות המוצלצות, הלוחם על קיומו, עם הנאצים, — כל אלה חייבים לזכור מה דבה כבדת הדרך שעברו מני אז ומה רב חלקו של שר החוץ בהתקדמות זו.

אף-על-פי-כן יש לחזור ולהזהיר מפני האשליה המרדמית, שאכן יצאנו כבר מתחום הסכנות. לאמיתו של דבר הננו נתונים עדיין במצב של מלחמה ממש. גחליה לאחיות מתחת לפני השטח ולהבטחת פורצות כמעט יום-יום החוצה. אין זאת הפסקת-אש מרוצן טוב, כי אם שביתת-נשק מאונס, שמאחורי פרגודה מתכונן צד אחד — שליטי ערב — לחידוש המלחמה.

ברית-המועצות אינה מרפה עדיין ממדיניותה המסוכנת והמסכנת את שלום האזור והעולם כולו. המצב הקיים טעון חומר נפץ, ואין הוא מאיים בהתפוצצות מיידיית רק משום שעדיין לא רוכזו בידי אלה הרוצים בכך חומרי נפץ במידה מספקת, והם יודעים שגם הפעם אין להם תקווה להכריעו.

בבואי להשוות את מצבנו המדיני כפי שהיה מיד לאחר המערכה הצבאית עם מצבנו היום, הנני בטוח היום, יותר מאשר אז, בכך, שזכאים אנו להאמין בנצחוננו המדיני הסופי. אך כל זה ללא כל אשליות מרגיעות. הננו משולים למפיקי מוקשים, המסכנים את כל קיומו של האזור. ולשם הבטחת הצלחתנו כאן דרוש שים לנו גם אומץ לב וגם קור רוח, גם דבקות בלתי-מעוררת במטרות מלחמתנו, שהן בטחון של ממש ושלום, וכן ריאליזם מפוכח במאבקנו על השגת המטרות הללו. תנועות עממיות משולהבות הנעות על פני שדות המוקשים של חיינו הלאומיים לצלילי הסיסמה „אף שעל אדמה” — רק יסכנו את קיומו ואת מאבקנו על עתידנו.

מעל לכל וקודם כל עלינו לשקוד היום, יותר מאשר אי-פעם, על חיזוקו של צה"ל. זהו הקו הבטחוני-המדיני הראשון, אשר עלינו לבצור, לכך עלינו גם להצביע מיד ולשעבד את כל תגובותינו המדיניות.

ואכן, כיום, כמו תמיד, הנני מתנגד לאורייניטציה „על עצמנו”; הנני מתנגד לראש מכל העולם. הבדידות המדינית היא אויבנו המסוכן, ועלינו לתור בהתמדה אחרי ידידים ובני-ברית. ואני מייפץ גם לאלה אשר כל עולמם הבטחוני-המדיני היה מעוגן בבטחון השותפות הכלכלית-מעוררת עם צרפת — לא להתייאש, כי אם לתור אחר

דולה שבמדינות ערב, מצרים, אם רצונה בכך. שהרי אין צורך ואין ענין בתעלה סגורה העשויה לנוון את התפתחותן של כל המדינות האזור ושל מצרים בראש וראשונה. והרי מצרים יכולה למנוע מצב זה על-ידי הבטחת שיט חופשי לאומית ישראל, על-ידי הסתלקות מעוינות לישראל ומנסיון לכבוש בחזרה שטחים שסופחו על-ידיה ועל-ידי ממשלת ירדן עם פלישתן לארץ-ישראל ב-1947.

חברי הכנסת, ההחלטה הבריטית, שנתקבלה באומות המאוחדות, היא בניסוחה, כרגיל אצל הבריטים, מעורפלת למדי. אולם לא ניסוחה הוא המפריע. תכריע ההכרה של אחד האומה והתקופות בסוף מאי אין להחזיר את מחוגי השעון אחורנית, הכרה שתביא בעקבותיה עליית יהודים לארץ ותנועת יהודים היושבים בארץ — מזרח, צפונה ודרומה — לגבולות החדשים, לשטחים הבלתי-מיושבים.

בכמה תחומים התהוו תנאים מדיניים קשים ביותר, בין השאר: גבר מידום היוון הסובייטי באזור; קיים האמ-ברגו הגוליסטי; אפשריים איומים בסנקציות נוספות; יש סכנה ליותר תלות בארצות-הברית. אולם לאחר הכל מצבנו בפועל שונה לטובה משהיה. הכוח טמון ב„אין בריה”. שכן לפי ניסיונו ההיסטורי בארץ זו, ככל שהצרו צעדיו, ככל שדפסו אותנו — כן גדלו ועצמו. ולא רק זה, אלא שיש לנו יותר כוח, יותר תושיה ותנאים נוחים יותר למאבק על קיומו. ומכאן מסקנות לעצמאות גוברת בנושק ובייצור העצמאי; עצמאות גוברת בכלכלה; מאמצים מוגברים בעליה ובהתיישבות.

חברי הכנסת, ראש הממשלה קבע ביום שישי במסיבת העתונאים לרגל ה-29 בנובמבר חמישה עקרונות בקשר להסדר השכסוך הישראלי-ערבי: שלום ברי-קיימא; משא-ומתן ישיר; שיט חופשי בתעלה ובמצרים; חוץ שלום; ופתרון בעיית הפליטים על-ידי הסדר אזורי ובין-לאומי. אליהם יש להוסיף כעקרון מנחה לפעולתנו מהחלטת של הממשלה שהתקבלה לפני זמן-מה כי „נוכח עמדתן של מדינות ערב — שלא להכיר במדינת ישראל, שלא לבוא עמה במשא-ומתן ושלא לכרות עמה חוץ שלום — תוסיף ישראל לבצר את מעמדה בהתחשב עם הצרכים החיוניים של בטחונה וההפתחותה”. ובשים לב לכל אלה נקבע לעצמנו כי לא נעמוד נוצפה, באורח פטליסטי לבאות, אלא נשלט גורלנו ונקדם את מעמדתנו הממשי בארץ, בשיעור ובכוח שהם לא יותר, אבל גם לא פחות מהאפשרי ולא פחות מהיכולת שלנו.

הי"ר י. נבון:

תודה רבה.

זה עתה נשאלתי מדוע אין איש מסייעת רפ"י נוטל את רשות הדיבור. סיבת הדבר: מי שצריך לדבר בשם רפ"י מנחה כרגע את הישיבה, וכיוון שהדיון לא יסתיים היום ודאי יאמר את דברו בהמשך הדיון.

רשות הדיבור לחבר-הכנסת חזן.

יעקב חזן (מפ"ם):

כבוד היושב-ראש, כנסת נכבדה. שר החוץ חזר אלינו לאחר מערכה מדינית כבדה והוא זכאי לברכת כולנו על עמידתו בה. נכון, ההצעה הבריטית אשר נתקבלה פה אחד במועצת הבטחון היא כמעט במדבר. מיד עם תום ההצבעה החל כל אחד מן הצדדים לפרשה לפי רוחו וטעמו. כל אחד העמיד פנים שהוא מוצא בה דווקא את הרצוי לו. מבחינה זאת הרי לא פתרה כלום.

לבוא במקום משא-ומתן ישיר, אך הוא יכול להכשיר את הקרקע לכך. זהו תפקידו. אנו מעוניינים בהצלחתו בתפקיד זה ועלינו לסייע לו בכך.

לא הבנתי את עמדתו של חבר-הכנסת רפאל, לא דעתי מה הוא רוצה. אני מניח שהוא קרוב מאד לעמדתנו. ואינני מבין לשם מה התקף עמדות שאולי יצטרך לתמוך בהן בעתיד.

ואשר לעמדותיו של חבר-הכנסת בן-אליעזר — אני מעריך מאד את כנותן ואת הלהט שבהן. יש בהן הכל, פרט לדבר אחד, קטן ופועט — חסדה בהן כל תקווה לשלום, כל נסיון להתוות דרך המובילה לשלום. אילו היה הוא שר החוץ, לא יכול היה בחוץ להגן על עמדתו זו, לא יכול היה בחוץ לגייס סביב עמדתו את העזרה הדרושה לנו כדי לעמוד במערכה ולהגיע לשלום יציב. אינני בטוח אם עמדתו וטביעה את השלום. אך יש בה חתירת אמת לשלום בלי לוותר לא על בטחון ישראל ולא על החזון הציני הגדול. אם חס וחלילה לא נגיע לשלום, ממילא נהיה יחד, חבר-הכנסת בן-אליעזר. אבל אנו רוצים לפני כן לנסות ולאמץ את כל כוחותינו כדי להגיע, למען כולנו, לשלום.

הי"ד י. נבון:

רשות הדיבור לחבר-הכנסת האוזנר, ואחריו — לחבר-הכנסת טובי.

גדעון האוזנר (המפלגה הליברלית העצמאית):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה. הציבור כולו מאוחד בהוקרה לשליחי המדינה בשער העמים — שר החוץ וחברי המשלחת; שר החוץ שהשכיל, לא בפעם הראשונה, להעלות בטוב-טעם את דברה של ישראל בזירה הבינלאומית, להדוף הסתערות של כוחות יריבים ולשמור לנו דרכים פתוחות להמשך פעילות מדינית תקינה, ללא מחסומים להחלטות בין-לאומיות עוינות.

האמת הפשוטה, שגם ישראל זכאית לשכון לבטח ככל אומה אחרת, כובשת לה לאתרוגה יותר ויותר אוהדים. בחתירה לאמת פשוטה זו מצאנו תמיכה בעמדתה התקיפה של ארצות-הברית. לא בכל אנהנו יכולים להסכים, אפילו לחמש הנקודות של נשיא ארצות-הברית. אבל אנהנו מקדמים בברכה את עמדתו כי הגיעה השעה שהשינוי מהפכני שחולל צה"ל באזור יתבטא גם בשינוי מהפכני בגישה המדינית, וכי הפעם הזאת אמנם ייכון שלום. אנהנו מציינים בהוקרה את העמדה הזאת ואנהנו זכאים לצפות כי היא תתורגם גם ללשון מעשים בשטחים אחרים, אשר יאפשרו לנו להחזיק מעמד ולבצע את המשימה המהפכית מוכן בראש וראשונה בשטח ההתעצמות הצבאית, שבלעדיה לא יוגש שום סעיף מחמשת הסעיפים ההם.

אין להכחיש כי נאומי הפומבי של נשיא צרפת לאחרונה הוא מכה מדינית. נשיא צרפת מצא מקום לגנותו על שום שאנו ריזנו את הירידה הראשונה ב-5% ביוני, כאילו היה זה מבחן-אמת לצדקתו של מאבק. נשיא צרפת יתקשה בוודאי להשיב על השאלה, אם ישאלו מי ירה את הירידה הראשונה כלפי גרמניה הנאצית ב-1939, או כלפי גרמניה הקיסרית ב-1914. האם יגדיר הנישואי דה-גול את צרפת כתוקפנית בשני מאבקים גדולים בין-לאומיים אלה, שבהם המדינה הצרפתית עמדה על גפשה?

כל אפשרות להתגבר על התנכרות זו. העם הצרפתי איננו גנרל דה-גול, ועוד נוכח לשוניים במדיניותה של צרפת, כשם שהעולם הסוציאליסטי לא לעולם יהיה נתון בהסתאבותו ובהתנכרותו לעצמו וינהל כלפי יהודי ברית-המועצות ומדינת ישראל אותה המדיניות שהוא מנהל כעת.

דבר אחד עלינו לחזור ולהדגיש באוזני הגנרל דה-גול ורבים אחרים, ביניהם גם ידידיה של מדינת ישראל: לא חשוב כלל אם הגנרל דה-גול הבטיח לבוא להצילנו אם נותק או לא הבטיח, — אם כי אני בוטח בעדותו של שר החוץ. עליו ללמוד לדעת, שעם ישראל כאן איננו מוכן לחכות לאותו רגע עד שהוא, דה-גול, יבוא להצילנו מסכנת ההשמדה. באין בריה ציפינו לכך תמיד בגולה, ותמיד נרצחונו מבלי שנינושע, כאן בישראל לקחנו את גורל חיינו שוב בידנו ולא נוציאו עוד מדינו אלה. תמיכה — כן; עזרה — כן; אבל ציפיה להצלחה לאחר שהמאכלת מונחת כבר על הצוואר — לעולם לא עוד.

כדי שנצליח במאבקנו המדיני, עלינו לזכור על מה יצאנו למלחמה ומה רצינו להשיג בה. נזכור שהוטל עלינו, על דורנו, להבטיח את קיומו של העם היהודי החי — עם בשר ודם; לשמור על קיומה של המדינה, המדינה היהודית הממשית, החיה. העם החי הזה הוא שהחיה את אגדות ארץ-ישראל הקדומות והוא שייצור גם אגדות חדשות. לא מתחלואיה של מסורתנו נחוצה לנו, כי אם מדיניות ריאליסטית, אמיצה, אבל גם נבונה.

היום יותר מאשר אי-פעם מאמין אני באפשרות שנבקיע את תומת השנאה וגגיע לשלום. נשימתנו ארוכה יותר מאשר נשימתם של שליטי ערב. מדיניותה הנבונה של הממשלה בימים המכריעים שלפני פרוץ הקרבות הצילה את ישראל מבידות מחניקה. כעת ניתן לנו לפעול. ודאי, לא הכל תלוי בנו, אך הרבה תלוי גם בנו.

למען השלום אסור לנו לסגת משום מקום שבו אנו עומדים, כל עוד לא נבטיח את השלום; למען השלום אסור לנו לחזור לגבולותינו הקדומים, אלא אך ורק לגבולות מובטחים ומוכרים, הן גיאוגרפית והן פוליטית; למען השלום אסור לנו לוותר על כך שאת השלום ניתן להשיג רק תוך כדי משא-ומתן ישיר בינינו לבין הערבים. כל הסכם אחר יהיה מוויק וארעי. אך למען השלום אסור לנו גם לשכות שצווינו לחיות כאן בצוואת עם העם הערבי, ובראש וראשונה עם העם הערבי החי בגבולות מולדתנו, שהיא גם מולדתנו. למען השגת השלום אסור לנו לשכות שאין עתיד לשלום מוכתב, מוכתב על-ידי מוצצחים. למען השלום עלינו לזכור שלא יצאנו למלחמה כדי לכבוש שטחים חדשים, כי אם כדי להבטיח את קיומה של מדינת ישראל כמדינה יהודית. למען השלום חייבים אנו לזכור שאת שלמותה של מולדתנו ההיסטורית והממשית אפשר לבנות כיום, בתנאים הנ"ל, רק במולדת משותפת של העם היהודי החזר, בזכות ולא בחסד, לביתו, והעם הערבי, החי בה גם הוא בזכות ולא בחסד. הצדק של האחד אי-אפשר שייבנה על חשבון הצדק של השני.

למען מאבקנו על השלום אל נזלזל באומות המאוחדות, במערכה שאנו מנהלים שם, בשליחותו הגדולה של שר החוץ שם, כאשר עוד נחזור לנהל אותה שם. כל נזלזל בשליחו של האו"ם; הוא איננו יכול

שות, ותבוא הצטרבות של עובדות שתכבד על ההסדר ולא תקל עליו. ואולי זוהי ההזדמנות האחרונה.

חבר הכנסת בן-אליעזר אמר כי נצטרך לדעת לעמוד גם בודדים. בודאי, נעשה כל מה שבכוחנו, אם חלילה יבוא יום ונעמוד מבודדים במערכה. אבל תחילה נעשה כל מה שבכוחנו בזירה המדינית כדי שלא נגיע לכך. זו הד-ר, בה הלכנו ונלך בעתיד.

הי"ד י. נבון :

רשות הדיבור לחבר הכנסת טובי, ואחריו — לחבר הכנסת אבנרי.

חופיק טובי (הרשימה הקומוניסטית החדשה) :

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה. רבים בארץ וב-עולם, גם מבין הנמנים על ידידיה של ממשלת ישראל, תוהים כיום ושואלים מה רוצה המדיניות הישראלית הרשמית, מה רוצה ממשלת ישראל, לאן מועדות פניה.

אחת האמרות האחרונות של שר החוץ בנאומיו בזירת האו"ם היתה שהביררה היא „שלום או מלחמה“. המדיניות הרשמית רוצה, כמובן, ליצור את הרשם, כפי שעשתה גם לפני המלחמה, כי להשגת השלום מו-דעות פניה. גם למלחמה יצאה הממשלה בחודש יוני בדיבורים רמים כמו אלה של ראש הממשלה, שלא שאיפות טריטוריאליות יש לישראל, אלא השגת השלום. אך הכרזות שרים בממשלה, המעמידים את סיפוח הש-טחים הכבושים כצו העולה על כל דבר אחר, ועושים זאת בשם „זכויות היסטוריות“ ובשם ה„בטחון“, וכן צעדיה המעשיים של הממשלה ומדיניותה האמיתית באזורי הכיבוש, מדיניות של הנצחת הכיבוש וגם הח-רפת בעיית הפליטים, כל אלה מוכיחים שלא לשלום צודק ובר-קיימא מוליכה מדיניות הממשלה את ישראל, אלא למבוי סתום חדש, ואולי יותר מסוכן.

כאשר לאחר דיונים ממושכים נתקבלה במועצת הבטחון החלטה פה אחד בשאלת המשבר במזרח התי-כון, החלטת פשרה, אך כוללת את האלמנטים ההכ-רחיים ליישוב המשבר ולהשגת שלום צודק בר-קיימא, מה היתה עמדתה של ממשלת ישראל להחלטה זו? ביי-שיבת הממשלה מיום 28 בנובמבר, בה דנה בהחלטת מועצת הבטחון ועבודתה כלפי הנציג המיוחד של האומות המאוחדות, נתקבלה החלטה האומרת שהממ-שלה תפעל בהתאם להחלטת הכנסת מיום 13 בנו-במבר. ומה אומרת החלטת הכנסת? — שהממשלה תמשיך לקיים ולבצר את המצב הנוכחי במלואו. זאת אומרת: תמשיך להחזיק בשטחי הכיבוש, תקים התיישבות חדשה, תהרוס כפרים ותעודד יציאת אוכלוסין ממולדתם ותפעל לדחיית כל פתרון צודק למשבר, בסיסמת הקסם: „המו-צא הוא רק משא ומתן ישיר“.

דוברי הממשלה, וגם שר החוץ היום, מנסים לפרש באופן אקרובטי את החלטת מועצת הבטחון כתואמת את עקרונות מדיניות הממשלה. יחד עם זה נגעים מהתחייבות מפורשת של תמיכה בהחלטת מועצת הב-טחון של האו"ם ושל שיתוף פעולה לביצועה. ראש הממשלה קבע בנאומו ביום 29 בנובמבר, במסיבת העי-תונאים המסורתית, ש„ישראל החליטה לשחק פעולה עם נציגו של מוזיקר האו"ם כאשר תפקידו יהיה לזמן את הצדדים לשולחן דיונים משותף“.

אולי לא היינו נפגעים כל-כך מן הדברים, אילו הגדירה צרפת את השינוי בעמדתה באינטרסים שיש לה כיום בעולם הערבי. כבר ניסו אחרים את הדרך הזאת לפני צרפת, לבנות עמדתם במזרח על ידידות הערבים. ניסה זאת פעם אנטוני אידן, יוצר הליגה הע-רבית, אשר נאלץ ברבות הימים לאסור מלחמה על מצרים והמזהיר היום מפני כל הסתמכות על העולם הערבי. ניסו זאת האמריקנים אחרי מיבצע סיני, כשבנו את אחיזתם במזרח הקרוב על משענת הקנה הרצון על מצרים, עד שנאלצו גם הם להכיר כי טעות היתה בידם וכי אין ביגיתתם בעל-ברית אחר לקידמה, ליצירה ולשלום בכל המזרח אלא מדינת ישראל.

הדבר הפוגע בדבריו של נשיא צרפת הוא הצי-דוק הגזעני של עמדתו ובפרט הדיבור על תכונות יהו-דיות שתלטניות ועל רצון התפשטות המדינה. אלה הם דברים שצרפת, מובטחני, תרצה פעם להשכיחם, כשם שהיא מבקשת לשכוח ולהשכיח כיום סטיות אחרות של דובריה בעבר מדרך המוסר הבין-לאומי.

קברו יבוא לכאן נציגו של המוזיקר הכללי של האו"ם. בשבילנו המסמך שקבע את שליוחותו של מר יארינג אינו כליל-השלמות, אבל הוא לפחות מיקשה אחת והוא מגדיר את המשימה העיקרית והמרכזית המוטלת עליו — לחתור להביא את השלום. כל השאר הם אמצעים דרכיים, וכך נתייחס אליהם. גם עניין הג-בולות, שהוא בודאי פרט מרכזי בשליוחות, אינו העניין שלמענו נשלח. העניין, למענו נשלח מר יארינג, הוא השגת שלום. זה נקבע בסעיף הראשון של מסמך שלי-חותו. ואם כך הדבר, אנחנו מבקשים לשמוע מפי הממ-שלה כי לא נשכ עם מר יארינג לתחום גבולות אפ-שריים על מפות האזור או לסמן סימונים עליהן, באשר יש רק שני „קווים“ שבאים בחשבון בשבילנו: קו של גבול מוסכם, מוכר ומובטח, ויבורך מר יארינג או כל נציג בין-לאומי אחר שיביא ידיו כך; ובהעדר קו כזה, קובע בשבילנו על הפסקת האש. אין קווי-ביניים. בטרם השיג מר יארינג הסכמה עקרונית של מדינות ערב להיברות על גבולות — אין מקום לדרוש מאתנו סי-מונים כל-שהם של הסכמה לווייתורים כאלה או כאלה. דבר זה חייבת ממשלת ישראל לחזור ולהבהיר קבל עם, בדרך שאינה משתמעת לשני פנים.

עובדה היא כי במאבק הנוכחי לא השיגו אויבינו את אשר רצו להשיג. גם ברית-המועצות לא השיגה בזירה הבין-לאומית בשביל ידידיה הערבים את מבו-קשם. היא מוסיפה ללבות את האש, לזון את הערבים באשלויות, לקיים מיבצע ראווה של כוחות צי ואוויר. העולם הערבי מפתח, בפי דובריו, רגשי נקם. אין לנו כל עניין להשפיל את שכנינו הערבים. ברבות הימים נצטרך לשכון לידם ועמם באזור הזה. אין לנו כל עניין לעורר בהם רגשי תסיכול. אבל תגיעה השעה שתעריבים יכירו כי המאבק הצבאי הנענע על כוח לא יזו את מדינת ישראל מכאן. לא טרוריום מעבר לגבולות — שנעד לטפל בו, לא איומי מלחמה, לא ריכוזי צבא ולא מלחמה ממש, לא יקדמו את העניין הערבי כהוא זה. הדרך היחידה עכשיו, עוד בטרם יהיה מאוחר, היא לשבת אתנו ולדון על גבולות מובטחים. אם לא יישבו כעת, יהיה קשה יותר להם ולנו לשבת בעוד שנה, חמש או עשר שנים. כי נוצרות ביגיתים עובדות חד-

מעורר הדבר שמרביתן של המדינות הערביות הן דיעו, בצורות שונות, על נכונותן לשתף פעולה עם הנציג המיוחד של האו"ם לביצוע החלטת מועצת הבטחון, ולא כפי שהתעמולה הישראלית עושה כדי ליצור רושם מוטעה ולהצדיק את סירובה של ממשלת ישראל לשתף פעולה לביצוע ההחלטה. עמדתם יוצאת הדופן של ראשי שלטון, "אל בעת" בסוריה, המתנגדים להחלטת מועצת הבטחון ומסרבים לשתף פעולה עם הנציג האו"ם, היא עמדה בלתי-אחראית. אנו מבקשים ודו-חיים אותה. אנו מקווים שהיא גם לא תחזיק מעמד בעולם הערבי.

לאיזה כיוון יצעד האזור הזה ובאילו פסים יתפתחו היחסים הישראליים-ערביים — דבר זה תלוי בהרבה בצורה שבה תנהג ממשלת ישראל. למען תהיה ההתפתחות בכיוון השלום והבטחון, תמשיך מפלגתנו הקומוניסטית להיאבק למען נסיגת כוחות ישראל מכל השטחים שנכבשו במלחמה האחרונה, כדי לאפשר השגת פתרון שלום צודק ליחסים הישראליים-ערביים ולבעיית הפלשתינאית, פתרון המבוסס על הכרה הדדית בזכות העם הערבי הארץ-ישראלי, בכלל זה זכויות הפליטים, וכן בזכויות ישראל, בריבונותה, בעצמאותה, בקיום גבולות מוגדרים וזכות חופש השיט. משוכנעים אנו שאין דרך אחרת להבטחת השלום וזכויות העמים.

נאמרו האחרון של נשיא צרפת, הגנרל דה-גול, רק אישר עובדה ולקח חשבים ביותר לגבי המדיניות הישראלית. פניית העורף הטוטלית של מדיניות צרפת למדיניות הרשמית הישראלית, אותה צרפת שהיתה נחשבת פעם בן-הברית האיתן והבטוח ביותר לממשלת ישראל ומדיניותה באזור —

גולדה מאיר (המערך):
מה אתה אמרת קודם?

תופיק טובי (הרשימה הקומוניסטית החדשה):
לא אני, אלא את אמרת זאת, גברתי; אלה היו דבריכם.

— מאשרת את הדבר שמפניו הוהרנו תמיד. יש ראל לא תמצא את מקומה באזור תוך הישענות על תמיכת מעצמות אימפריאליסטיות הנותנות תמיכתן תוך אינטרסים גלובליים, אסטרטגיים, כלכליים ופוליטיים. אינטרסים אלה משתנים וחולפים, כפי שחלפה הפרשה האליזאית, למשל, ולכן תמיכתן של המעצמות האימפריאליסטיות במדיניות הרשמית הישראלית, מתוך חיי שובים זמניים, לא תהיה לעולם ועד. היה כך עם צרפת, יהיה מחר כך גם עם ארצות-הברית. זה אות שהאני-טרס הישראלי החנוני, אינטרס ההשתלבות באזור, מחייב להביא אותו בחשבון ולבנות מעצמות אחרות, בלתי-תלויות באימפריאליזם השוקע, מדיניות דמיונית, לא בהישענות על מעצמות אימפריאליסטיות, שהיו ויהיו תמיד משענת קנה רצון, תמצא ישראל מקומה הבטוח באזור, אלא בהישענות על מדיניות שתביא לשיתוף פעולה, ידידות ושלוש עם העמים הערביים. וזאת היא המדיניות שמפלגתנו הקומוניסטית מתווה אותה.

אין ערובה טובה יותר לבטחונה ולשלומה של ישראל מאשר מדיניות של כיבוד הדדי של זכויות, של שיתוף תפוז גורל עם העמים הערביים באזור, אשר תקדם את השתלבותה של ישראל באזור ותקיים מערכת יחסים

מליצות אלה או קביעות שרירותיות חד-צדדיות על מהות ההחלטה או אודות תפקידו של נציג האו"ם, לא יחפו על המדיניות האמיתית של התחמקות משיתוף פעולה לביצוע החלטת מועצת הבטחון.

היו שרים שדיברו יותר במפורש כאשר קבעו של-נציג האו"ם נתייחס כאל תייר, או שנגיש לו עזרה טכנית בשליחותו. דוברי הממשלה, תוך התחמקות והתחמקות ותוך בריחה מציווי מדיניות שלום באזור, אומרים — וחזר על זה גם שר החוץ היום — שממשלת ישראל תגלה את תכניתה לשלום רק על-ידי שולחן משא-ומתן ישיר. עצם גישת משחק הפוקר הזה עומדת בסתירה לאינטרס השלום וגם לאינטרס ההיבדלות והמשא-ומתן. כי באופן שכזה לא נגיע למשא-ומתן ולא לשלום. כי אם ממשלת ישראל לא מתייצבת באופן ברור על בסיס של פתרון כולל וצודק לסכסוך, שראשית צעדיו ביטול כל הכיבושים הטריטוריאליים שנעשו במלחמה האחרונה, ונכונות לכבד זכויות העם הערבי הפלשתינאי, כולל הפליטים הערביים, וכן נכונות מצד הארצות הערביות לכיבוד עצמאותה וריבונותה וזכותה של ישראל לנבולות מוכרים וכוחה לחופש שיט, אם לא מתייצבת ממשלת ישראל על בסיס של פתרון צודק כולל זה, שהוא היום רצון לא אומות העולם, כי אז הופכים כל הדיבורים על משא-ומתן לשלום לדיבורי סרק וחיפוי על מדיניות שלא השלום מעניין אותה, אלא התפשטות טריטוריאלית מתמדת וחיסול זכויותיו הצודקות של העם הזולת, של העם הערבי הפלשתינאי.

האמת לאמיתה היא, ששרי הממשלה, המרבים לדבר ולהצהיר, מגלים גם תכניתה של הממשלה. מי שקורא את מאמרו של השר יגאל אלון ב"אמת", בטאון המערך — מפא"י ואחדות העבודה, ומי ששמע היום את נאומו של חבר-הכנסת צור, למשל, ודוברים אחרים של הקואליציה, רואה באופן ברור וגלוי שעל הגבולות ההיסטוריים והטבעיים של ארץ-ישראל המערבית — כלשונו של השר אלון — אין ממשלת ישראל מתכוונת לוותר. אפילו את הרמה הסורית החזיר השר אלון לגבולות, הטבעיים וההיסטוריים של ישראל. על הגדה המערבית ועל רצועת עזה — אומר השר אלון שאין לנו מה לדון עם מצרים וירדן, הוא אומר שיש לרכוש את הבנת תושבי האזורים האלה למצב החדש הזה. זאת אומרת: להמשך הכיבוש. בקשר לפליטים הוא קובע שיש לשקם במרחבים הגדולים הלא-מאוכלסים של המדינות הערביות.

זאת היא מדיניותה האמיתית של הממשלה, ששר החוץ מנסה לייפות אותה במלל על מטרות השלום. ואם כאלה הן תכנית הממשלה, אז על מה ידונו המדינות הערביות עם ישראל? כדי לתת בלחץ הכוח הצבאי והכיבוש את הגושפנקה הרשמית לתוצאות המלחמה? זוהי עמדה הרפתקנית חסרת כל פרספקטיבה וריאליזם, הנוגדת את ענין השלום. משמעותה הטראגית של עמדה זו היא: עוד מלחמה ועוד מלחמה וסכנות חד-שות לישראל ולאזור כולו.

הסכמה להחלטת מועצת הבטחון ושיתוף פעולה לביצוע המלא מצידן של כל ממשלות האזור, של ישראל ושל המדינות הערביות, גם כשהיא לא נראית בשלמותה לצד זה או זה, בתנאים שהתהוו באזור שלנו, — זהו צו השעה למען השלום והבטחון של כל עמי האזור.

כוחנו, המדיני והצבאי. מכאן ואילך, עלולה לחול הרעה הדרגתית במצב. כל יום החולף ללא מעשה, בשל האי-מוביליות המקודש של הליכוד הלאומי, הוא פשע כלפי מדינת ישראל.

הזמן פועל לרעתנו בשלושה מישורים — המדיני, הצבאי והבטחוני.

במישור המדיני נשארו תלויים תלות מוחלטת בבעל-ברית אחד ויחיד.

סין היא אויבתנו המושבעת משכבר הימים. ברית-המועצות רואה בנו אויבת מרכזית — לא בשל יחסיה לישראל כשלעצמה, אלא מפני שקיום בסיסה המדיני במצרים הוא עניין חיוני לה לשמירת עמדותיה באפריקה. לא ייתכן שום שינוי במצב זה בעתיד הנראה לעין.

צרפת הכריזה עלינו מלחמה. אני רוצה להזהיר מפני האשליה כי זוהי מלחמה פרטית של הנשיא דה-גול, תוצאה של זקנתו המופלגת או גילוי של שגעון פרטי.

מאז סיום מלחמת אלזיירה אין לצרפת אינטרס בישראל, אולם יש לצרפת אינטרס עצום בעולם הערבי. השתלטות צרפת על הנפט העיראקי, שהושגה לפני שבועיים, הוא שינוי מהפכני במערך הכלכלי הצרפתי. כל ממשלה צרפתית לעתיד לבוא, עם דה-גול ובלי דה-גול, תוסיף לצעוד בדרך זו.

הזהרנו על כך עוד לפני מיבצע סיני, וחזרנו והתרגנו על כך פעמים לאין ספור מאז, כאשר חברי-הכנסת שמעון פרס עוד האמין בכוחה של אהבה, ושר מעל דוכן זה סרנדות על הסנטימנטים העמוקים הקושרים את צרפת לישראל, היום, כשהדברים גלויים לעין כל, יהיה זה חטא להשלות את האומה בדברי סרק של אהבה נכזבת, ובאמונות הבל על כוחם של רגשות לוו-הטים כביכול לגבור על ההגיון הגאלי הקר.

אם כן, מה נשאר? נשארה ארצות-הברית. לכמה זמן? האם לנצח? בוודאי, ארצות-הברית רואה בנו כיום מכשיר חיוני להפלת המשטר הקיים במצרים, הפותח את המרחב לפני ברית-המועצות. אבל מה יקרה אם תתחולל מחד הפיכה פרו-אמריקנית במצרים? האם לא יהיו אז האמריקאים מוכנים לשלם כל מחיר — כל מחיר על חשבוננו — כדי להשתלט מחדש על קאהיר, ומשם על העולם הערבי כולו? האם למחרת הבחירות בא-מריקה יוכלו רגשות כלשהם לעמוד מול האינטרס הפשוט של ארצות-הברית לתפוס כל הזדמנות כדי לחולל בעולם הערבי את אשר חוללה בגאנה, באיג'דוניה, בארגנטינה, בברזיל — הפיכת-נגד שתחזיק את ברית-המועצות ממרחבי ה"עולם השלישי"? הפיכת-נגד שתוכל להתבסס רק על מקום-ומכר אמריקני-ערבי על חשבוננו, כדי להעניק למשטר פרו-אמריקני דמות לאומית ונצחיות פוליטית? שלא לדבר כלל על ההשלכות העולולות להיות לסניגת האמריקאית מווייטנאם.

זה אינו מוכרח לקרות. אבל זה יכול לקרות. יהיה זה עיוורון מוחלט להתעלם מאפשרות זו — אפשרות הקובעת גבול גורלי לזמן העומד לרשותנו ליוזמה מדינית משלנו במרחב.

במישור הצבאי בולט גבול הזמן עוד יותר. אחרי חידרת הגשק הסובייטי למרחב, אנו עדים עתה לחידרה צבאית ישירה. ברית-המועצות מאיימת בגלוי בחיל-נחיתה סובייטי, בלחצי מטוסים של חיל-האוויר הסוב-

טובים עם העמים הערביים השכנים וגם עם הארצות הסוציאליסטיות, ובראשן עם ברית-המועצות ועם כל יתר מדינות העולם.

דיבורי הנאצה חסרי התבונה של שר החוץ ודובריהם אחרים על מדיניות השלום של ברית-המועצות באזור, הם בעוכרי האינטרסים האמיתיים של ישראל. עם ישראל עוד ייווכח שבית-המועצות הסוציאליסטית היא המעצמה המנהלת מדיניות עקבית של תמיכה בעצ-מאות כל עמי האזור, מדיניות של שלום אמתי, והיא המושגת האיתנה לכל העמים באזור ובה ימצא עם ישראל, כמו כל העמים, את הידי הנאמן ביותר לש-איפות העצמאות והשלום.

מדיניות ישראלית עצמאית, מדיניות של אי-תלות והינתקות מתכני האימפריאליזם באזור זה, מדיניות של התחשבות באינטרסים של הזולת — זהו אינטרס חיים לישראל. בעד מדיניות כזאת נמשיך להילחם ולהיאבק, למען שלומה ועתידה הבטוח של ישראל באזור.

הי"ר י. גבון :

רשות הדיבור לחברי-הכנסת אורי אבנרי.

אורי אבנרי (העולם הזה — כוח חדש) :

כבוד היושב-ראש, כנסת נכבדה. שר-החוץ חזר משה-הקרב של האו"ם, כשור עלי דפנה עוטר את מצ-חו הרם. דיון זה נועד לשמש תחליף מודרג למסע הטר-יומן, שהיו הרומאים מעניקים למצביא המנוצח.

במסע-טריומן כזה היו הרומאים החכמים מצמידים לטריומפטור פילוסוף זקן, שהיה לוחש באוזניו, בעת המ-סע המסחרר, את שתי המלים: „ממונטו מורי" — זכור כי בן-תמותה אתה. רצוני ליטול תפקיד זה על עצמי, וללחוש במסע זה של רימום עצמי, באוזני שר-החוץ, לא — חלילה — כי בן-תמותה הוא, אלא כי מדיניותו ומדיניות ממשלתו היא בת-תמותה.

היכן הושג הנצחון הגדול, שממשלתנו כה מתמו-גגת לתפארתו? לגיונות המלים של מר אבן הסתערו וניצ-חו בביתן הזכוכית בניו-יורק, בו בילה מר אבן את שער-תיו היפות ביותר. חוששני כי קרה למר אבן את אשר קרה לרבים וטובים, שבילו זמן רב מדי באותו ביבר זכוכית: נדמה להם כי זהו העולם, ואין מחוצה לו.

אולם, כבוד היושב-ראש, מה חשיבותו של האו"ם, ומה חשיבות החלטותיו? במשך תשע-עשרה שנים הת-עלמה ישראל מהחלטות האו"ם בעניין הפליטים, ובמשך אותן תשע-עשרה שנים התעלם העולם הערבי מהחלטות האו"ם על חופש השיט. ההחלטות באו והלכו, נתקבלו והופרו, וביתן הזכוכית על מקומו עומד — חסר-יכולת, חסר-ישע, חסר חשיבות מעשית. אחרי תפקידו העגום של המוכר הכללי ערב מלחמת ששת הימים, הוכח סר-פית כי מוסד זה עומד על בלימה.

לא זה שדה-הקרב, ולא כאן ייקבע עתידנו, לשבט או לחסד. במקום להתפרקד על נצחונות מילוליים אלה, מוטב לסקור את שדות-הקרב האמיתיים — בהם לא נחלנו נצחונות מאז המלחמה ובהם אנחנו ניצבים מול סכנות גוברות והולכות.

התיה שאני מרגיש חובה להדגישה היום מעל דוכן זה היא זו :

הזמן פועל לרעתנו. אנחנו עומדים ברגע זה בשיא

חוברת ו', ישיבה רכ"ה, ג' כסלו תשכ"ח (5 דצמבר 1967)
 – הודעת שר החוץ על המערכה המדינית (דיון) (אבגרי, גבון) –

אז יתמלא חלל ריק זה על-ידי אנשי „אל-פתח“ שית-
 קבלו כנציגים יחידים של האומה הפלשתינית. אז נע-
 מוד, בעוד שנה שנתיים, מול בעיה בטחונית שלא יהיה
 לה פתרון בטחוני.

כבוד היושב-ראש, בששת ימי יוני נקרא צה"ל לח-
 סל סכנה שהתגבשה במשך תשע-עשרה שנים של מח-
 דלים ושגיאות, תשע-עשרה שנים של חוסר מדיניות
 של כל ממשלות ישראל עד כה. צה"ל עמד בתפקיד זה
 בגבורה ובהצלחה, והוא העניק לנו – בדמו ובכושרו
 – עמדת-כוח חסרת תקדים, שהיא הזדמנות היסטורית
 לפתוח דף חדש במרחב.

על דף זה יכולים אנחנו לרשום כיום פתרון מדיני
 – איחוד ארץ ישראל, הקמת מדינה פלשתינית יד-
 דותית, עיצוב פדרציה של ישראל ופלשתיין, ומכאן והל-
 אה – בניית גשר אל העולם הערבי כולו.

תחת זאת תועה ממשלת המחדל הלאומי באפלת
 המבוך של חוסר המעשה, כשהאור היחיד המאיר את
 דרכה הוא אור היוקוקין של הפולחן העצמי.

היו"ר י. גבון:

חברי הכנסת, המשך הדיון בנושא זה, באחת הי-
 שיבות הקרובות. הישיבה הבאה – מחר בשעה 12.30,
 ישיבה זו נעולה.

ייטי, בטיילים חדישים. מכאן רק צעד אחד לאספקת נשק
 בלתי-שגרתי אחר.

ייתכן מאוד כי חלפה לבלי שוב תקופת המלחמות
 הקונבנציונליות במרחב, מלחמות ששמו את מלוא הדגש
 בעדיפותו העצומה מבחינת טיב כוח-האדם, כושר הל-
 חימה, תיאום החילות, מוראל החברה. כאשר יופעלו
 במרחב כלי-נשק, הזקוקים רק לקומץ טכנאים – ולא
 דווקא מקומיים – אין בטחון כי עליונותו תהיה כה
 מוחצת.

היום מבטיח צה"ל עליונות צבאית מוחלטת, והוא
 מעניק לממשלת ישראל שעת-כושר נהדרת, אולי בלתי-
 חוזרת, להפעלת מדיניות ישראלית. יהיה זה חטא כלפי
 מדינת ישראל להחמיצה.

אסור גם להתעלם מן המישור השלישי – מישור
 הבטחון הפנימי בארץ ישראל. פעולות „אל-פתח“ אינן
 מהוות כיום סכנה חמורה. האוכלוסיה של ארץ יש-
 ראל עדיין אינה מושיטה לארגון זה עידוד ועזרה. אולם
 הטבע אינו סובל (כפי שאמר אדוני היושב-ראש בדיון
 קודם) חלל ריק. אם לא נצליח אנחנו לרכוש את לבו
 של העם הערבי הפלשתיני למען פתרון מדיני סביר
 לבעיית ארץ ישראל, פתרון שיספק את התודעה הל-
 אומית של הערבי הפלשתיני תוך הבטחת ענייגו, כי

הישיבה ננעלה בשעה 19.02.